

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Katsaus toimintaan vuodelta 2015

Sisältö

1.	Tietosuojavaltuutetun katsaus	3
2.	Tietosuojan vuosi 2015	
	2.1 Monipuolista yhteistyötä sidosryhmien kanssa	5
	2.2 Vakiintunutta vaikuttamista kansainvälisissä tietosuojaelimissä	11
3.	Tietosuojavaltuutetun toimiston henkilöresurssit, toiminta-ajatus ja arvot sekä yhteystiedot	16
4.	Tietosuojaa koskevia ratkaisuja ja kannanottoja 2015	19
5.	Tietosuojalautakunnan vuosi 2015	44
	5.1 Katsaus vuoden 2015 toimintaan	
	5.2 Vuonna 2015 käsitellyt lupa-asiat	
	5.3 Lautakunnan kokoonpano	47
6.	Översikt av dataombudsmannen	48

Tämä katsaus on tietosuojavaltuutetun vuosittain toiminnastaan oikeusministeriölle antama kertomus, johon sisältyy tietoja kertomusvuonna valtuutetun toimistossa käsitellyistä asioista. Asetus tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta 10 § (3.6.1994/432)

Katsaus sekä vuoden 2015 toimintakertomus ovat luettavissa toimiston kotisivuilla osoitteessa www.tietosuoja.fi/tehtävät.

1. TIETOSUOJAVALTUUTETUN KATSAUS

Tietosuojavaltuutetun toimiston 28. toimintavuoden merkittävin tapahtuma oli Euroopan unionissa saavutettu poliittinen yksimielisyys uudesta tietosuojapaketesta. Uudistuksen osina olivat yleinen tietosuojasetus ja turvallisuussektoria koskeva direktiivi. Asetus eurooppalaisen oikeuden instrumenttina saa aikaan kansallisen lainsäädännön uudelleen arviointitarpeen. Ymmärtääkseni tässä on hieno synergiatilaisuus pääministeri Sipilän hallitusohjelmassa olevan normien purkutalkoiden kanssa. Uudistuksen keskeinen tehtävä on tukea eurooppalaisten digitaalisten sisämarkkinoiden syntymistä parantamalla osana ja yhdessä muiden toimien kanssa kuluttajien luottamusta erityisesti yli rajojen tarjottaviin palveluihin ja tuotteisiin. Niinpä komission antoi loppuvuodesta myös ehdotuksensa digitaalisia sisältöjä ja tavaroita koskeviksi direktiiveiksi. Yhä useammin jouduimme käsittelemään päivittäisessä työssämme ylikansallisia palveluita kuten overlay -konsepteja, rahoitusinstrumentteja ja jopa varojen jäädyttämistä.

Toinen merkittävä asiakokonaisuus liittyi kansalliseen digitalisaatiokehitykseen. On ymmärretty, että myös kansallinen digitalisaatio edellyttää onnistuakseen muun ohella, että digitalisoitavat palvelut saavuttavat kansalaisten luottamuksen. Tietosuojalla on tässäkin keskeinen tehtävä vahvistaa luottamusta.

Toisaalta lähinnä kansainvälisten uhkakuvien tunnistamisen johdosta jatkui keskustelu verkkovalvonnasta kiivaana. Maastamme pyrittiin tekemään houkuttelevaa kohdetta konesali- ja muulle IT-liiketoiminnalle, mutta myös kansalaisille digiturvallista asuinmaata. Olin mukana mm. liikenne- ja viestintäministeriön vetämässä Tietoturvastrategia -työryhmässä. Samalla kuitenkin turvallisuusviranomaiset vaativat yhä laajempia toimivaltuuksia lähinnä viestinnän luottamuksellisuuden suhteessa. Kyberturvallisuuskeskustelun kanssa kansakunnan sanavarastoon lisättiin ilmaukset hybridisodankäynnistä, trolleista ja disinformaatiosta. Oman lusikkansa tähän ”soppaan” pisti Euroopan unionin tuomioistuin, joka lokakuussa antamassaan ns. Schrems -tuomiossa totesi Safe Harbor-järjestelyn lainvastaiseksi. Teimme ensimmäiset ns. Lex Nokia -tarkastukset.

Edellä mainitussa digitaaliset sisällöt -direktiivissä henkilötiedot rinnastetaan rahaan; kuluttajat ikärajaan riippumatta suorittavat korvauksen muutoin ilmaisilta näytävistä digitaalisista palveluistaan antamalla vastineeksi henkilötietojaan. Kuulimme yhä useammin iskulauseen ”henkilötiedot ovat digitalouden öljyä” tms. Selvitimme yhdessä Arkistolaitoksen kanssa miten tuota aineistoa käsitellään. Toimintavuonna yhdeksättä kertaa järjestetyn eurooppalaisen tietosuojapäivän kunniaksi järjestetyssä tilaisuudessa kerroimme selvityksemme tuloksista. Näytti siltä, etteivät tahot, joilla tuota ”öljyä” on hallussaan itsekään tiedä, mitä sillä tekisivät ja miten siitä pääsisivät turvallisesti eroon.

Lapset ja nuoret olivat erityisen vahvasti esillä työssämme. Käsitelimme mm lapsen henkilötietojen suojaamista sosiaalisessa mediassa, nuorista välittämisen projektia, lastensuojeluasioita, opetusta jne.

Siirryimme jo uudistusten tielle; yhdessä Pohjoismaisten kollegoittemme kanssa autoimme toisiamme tietosuojasetuksen edellyttämän muutoksenhallinta -projektin suunnittelussa ja käynnistämässä. Yhteistyömme on todellakin konkreettista ja siinä suhteessa ainutlaatuisia. Samalla kun jo panostimme resurssejamme uuteen aikaan, huolehdimme

nykyisistä tehtävistämme määrällisesti liian niukoilla, mutta laadullisesti erinomaisilla henkilöresursseillamme. Tuloksemme ilmenevät toisaalla tässä toimintakertomuksessa. Kiitos kuuluu taas koko henkilöstöllemme.

Helsinki, 13. päivänä syyskuuta 2016

Reijo Aarnio
tietosuojavaltuutettu

2. TIETOSUOJAN VUOSI 2015

2.1 Monipuolista yhteistyötä sidosryhmien kanssa

Tietosuojavaltuutetun toimiston toiminnan tulostavoitteet on vahvistettu oikeusministeriön kanssa käytyjen tulohausneuvottelujen perusteella laaditussa tulossopimuksessa. Osa tavoitteista on määritelty sidosryhmittäin tärkeimpien yhteistyökumppanien ja hallinnonalakohtaisen yhteistyön mukaisesti. Keskeisimmät palvelukohtaiset tavoitteet koskivat oikeusturvapalveluita, kansainvälisiä asioita ja tarkastustoimintaa.

Tietosuojavaltuutetun toimiston henkilötietolain soveltamiseen liittyvä ohjaus- ja valvontatehtävä on valtakunnallinen ja kattaa sekä julkisen sektorin että yksityisen sektorin rekisterinpitäjät ja rekisteröidyt. Valtuutetun ohjaus- ja valvontatoimivalta ulottuu henkilötietolain lisäksi erityislainsäädännön perusteella tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn.

Tulostavoitteiden mukaan tehtävien pääpaino oli ennaltaehkäisevässä toiminnassa. Vaikuttavuutta pyrittiin lisäämään yleisohjauksen oikealla kohdentamisella ja integroitumalla toiminnallisesti erilaisiin ryhmiin, toimikuntiin jne. Tietosuojavaltuutetun toimiston edustaja osallistui yhteensä noin 60 neuvottelukuntaan, työryhmään tai muuhun yhteistyöryhmään.

Tietosuojavaltuutettu on kuulunut jäsenenä tai asiantuntijajäsenenä Valtionhallinnon tieto- ja kyberturvallisuuden johtoryhmään (VAHTI). Hän kuuluu jäsenenä myös toukokuussa aloittaneeseen VAHTI:n kuntien tietoturvaosaan, jonka toimikausi on 6.5.2015 - 31.12.2016. Jaosto valmisteli toimintavuonna mm. VAHTI:n tietoturvamittareiden pohjalta kunnille kohdistettavan kyselyn tieto- ja kyberturvallisuudesta. Jaosto myös järjesti kuntajohdolle suunnatun seminaarin tietoturvallisuudesta 13.11.2015 Kuntatalolla. Jaoston tehtäviin kuuluu edistää verkostomaisen toimintatavan kehittämistä kuntien tieto- ja kyberturvallisuustyössä, vauhdittaa ja tehostaa valtionhallinnossa kehitettyjen tieto- ja kyberturvallisuuden hyvien käytäntöjen ja VAHTI-ohjeiden hyödyntämistä ja käyttöä kunnissa, edistää kuntien tietoturvakulttuuria ja osaamisen kehittämistä sekä johdon ja henkilöstön tietoturvatietoisuutta, seurata kuntien tieto- ja kyberturvallisuuden tilannetta hyödyntämällä ja tarvittaessa kehittämällä VAHTI:n tietoturvamittaristoa, analysoida ja tehdä VAHTI:lle ja valtiovarainministeriölle esityksiä tieto- ja kyberturvallisuutta koskevan lainsäädännön kehittämisestä kuntien näkökulmista, arvioida ja tarvittaessa valmistella VAHTI:lle esitys tietoturvallisuuden minimitason sääntelystä koskien kuntia valmistella VAHTI:lle ja valtiovarainministeriölle esityksiä kuntien tieto- ja kyberturvallisuuden kehittämiseksi sekä toimeenpanna VAHTI:n ja sen puheenjohtajan jaostolle antamat tehtävät.

Tietosuojavaltuutettu on myös jäsen Kansallisen palveluarkkitehtuurin strategisessa johtoryhmässä (KAPA), jonka toimikausi on 2.5.2014- 31.12.2017. Lisäksi hän on pysyvä asiantuntija/jäsen mm. Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunnassa (JUHTA) ja Ihmisoikeusvaltuuskunnassa. Myös Biopankkiohjausryhmässä ja Biopankkitoiminnan asiantuntijaryhmässä on toimiston edustus.

TIETOSUOJAPÄIVÄ 2015 - Tietosuoja uudistuu, olemmeko valmiina?

Euroopan neuvoston tietosuojapäivää vietettiin 28.1. yhdeksännen kerran teemalla "Tietosuoja uudistuu, olemmeko valmiina?" Tietosuojavaltuutetun toimistossa pidetyssä lehdistötilaisuudessa julkaistiin tietosuojavaltuutetun ja arkistolaitoksen yhteisen kyselyn tulokset hyvän tiedonhallintatavan toteutumisesta.

Suomen Asiakkuusmarkkinointiliitto ry (ASML) isännöi tilaisuutta, jonka tarkoituksena oli tehostaa ja lisätä tietosuojavastaavien yhteistyötä.

Perustietovarantojaoston tietosuojan ydinryhmä järjesti seminaarin teemana "Tietosuoja nyt ja huomenna". Ohjelmassa oli mm. katsaus valmisteilla olevaan Euroopan unionin tietosuoja-asetukseen ja tietosuojavaltuutetun esitys tietosuojan ajankohtaisista asioista. Seminaari oli tarkoitettu Perustietovarantojaoston (Pertiva) organisaatioille.

Euroopan neuvoston sopimus 108 "Yleissopimus yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä" allekirjoitettiin 28.1.1981. Tämän kunniaksi Euroopan neuvoston tietosuojapäivää vietetään vuosittain tammikuun viimeisellä viikolla. Päivän tarkoituksena on lisätä tietämystä tietosuojasta sekä henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista

Mediataitoviikko nosti esille ajankohtaisia aiheita mediakasvatuksesta ja median ilmiöistä

Tietosuojavaltuutetun toimisto osallistui Mediataitoviikkoon 9.-15.2. "Digisammon takajat" -työryhmässä, joka työsti kasvattajille perustietoa big datasta sisältäneen oppaan. Työryhmässä keskityttiin erityisesti netinkäyttäjien tietojen keräämiseen ja kerätyn tiedon käyttötarkoituksiin. Big data on kuin oman aikamme digitaalinen Sampo ja big datasta tulikin yksi Mediataitoviikon pääteemoista.

Mediataitoviikko on kansallinen mediakasvatuksen teemaviikko. Mediataitoviikon tavoitteena on vahvistaa lasten ja nuorten mediataitoja sekä kehittää kasvattajien valmiuksia mediakasvatukseen. Mediataitoviikko järjestettiin yhteistyössä 42 organisaation kanssa ja sitä koordinoi Kansallinen audiovisuaalinen instituutti KAVI.

Mediataitoviikkoa vietettiin noin 1400 koulussa, kirjastossa, päiväkodissa, nuorisotyön ryhmässä ja yhdistyksessä.

Mediataitoviikko ja sen toiminnot saivat näkyvyyttä niin somessa kuin perinteisessäkin mediassa. Huomenta Suomi teki kaksi suoraan Mediataitoviikkoon liittyvää inserttiä ja Radio Novan Keskipäivässä Mediataitoviikko nostettiin esille viikon aikana useasti. Huomenta Suomi tavoitti päivässä reilut 200 000 katsojaa ja Radio Novan tavoitavuus oli 1,2 miljoonaa kuulijaa. Mediataitokoulun Facebook -päivitykset tavoittivat viikon aikana 10 000 ihmistä ja Twitterissä aihetunnistetta #mediataitoviikko käytettiin 130 kertaa.

Potilaan oikeuksien päivä

HUS:ssa järjestettiin 15.4.2015 jo kolmannen kerran Potilaan oikeuksien päivä, minkä viettoon tietosuojavaltuutetunkin toimisto osallistui. Suunnittelutyöryhmässä, johon toimiston edustaja oli kutsuttu jäseneksi, päätettiin vuoden 2015 teemaksi *Potilaan ja omaisen tiedonsaantioikeus*. Aiheet liittyivät potilasryhmiin lapset, nuoret ja vanhuksat. Toimiston edustajat pitivät luennon aiheesta *Potilaan tarkastusoikeus potilasrekisteritietoihinsa ja tietoisuuden aiheesta Potilastietojen korjaaminen*. Toimiston asiantuntijat esittelivät tapahtumatorilla toimiston toimintaa ja vastasivat kävijöiden kysymyksiin. Päivään osallistui noin 150 kävijää. Luennoille osallistui noin 80 kuulijaa.

OTTO -ryhmä aktiivisena opiskeluhollossa

Tietosuojavaltuutetun toimistossa säännöllisesti kokoontuvan opetustoimen tietosuojaohjausryhmän (OTTO) yhtenä keskeisenä tehtävänä on keskustella ja esittää näkemyksiään oppilaiden ja opiskelijöiden henkilötietöjen käsittelyyn liittyvistä moninaisista ajankohtaisista kysymyksistä toimintaympäristön muuttuessa. Tästä esimerkkinä on esimerkiksi sähköisten oppimisympäristöjen yleistyminen. Toimintavuonna päivähoito muuttui varhaiskasvatukseksi ja toiminta siirtyi hallinnollisesti opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alalle, joten lasten henkilötietöjen käsittely varhaiskasvatuksessa tulee jatkossa olemaan yhtenä aiheena. Ryhmässä myös keskusteltiin opetustoimessa annettavasta mediakasvatuksesta digitaalisen median käyttäjän yksityisyyden suojan näkökulmasta sekä siitä, miten tietosuoja opetetaan erilaisissa oppilaitoksissa. Ryhmän työskentelyyn osallistui viranomaisten ja järjestöjen edustajien ohella käytännön toimijoita erilaisista oppilaitoksista, joten ryhmässä ovat edustettuna erilaiset oppilaitokset perusopetuksesta, esiopetus mukaan lukien, korkeakouluihin.

Koska edellisenä vuonna tuli voimaan laki oppilas- ja opiskelijahuollosta, ryhmässä keskusteltiin uuden lain soveltamiseen liittyvistä kysymyksistä henkilötietöjen käsittelyn kannalta. Opiskeluhoito laajeni merkittävästi, koska laki koskee esiopetusta, perusopetusta, lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta. Opiskeluhoitoa toteutetaan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijöiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahöiden kanssa. Opiskeluhoitoon sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoito sekä opiskeluhoillon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskelijaterveydenhuillon palvelut. Kysymykset ovat koskeneet myös sitä, miten menettelytavat muuttuvat kouluissa. Tapauskohtaisesti koottava opiskeluhoillon monialainen asiantuntijaryhmä voidaan nykyään kutsua kokoon vain oppilaan tai hänen huoltajansa suostumuksella ja näin saatuja tietoja voi käyttää vain opiskeluhoitoon liittyvissä tehtävissä. Pedagogisen tuen antaminen on kuitenkin mahdollista vastoin huoltajien tahtoakin oppilaan edun vaatiessa. Vuoden lopussa opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Opetushallitus sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitos antoivat odotetun soveltamisohjeen uuden lain toteuttamisen tueksi. Soveltamisohje löytyy sosiaali- ja terveysministeriön kotisivuilta sarjasta Kuntainfo.

Ryhmä on kommentoinut opetustoimeen suunnattuja erilaisia ohjausaineistoja ja niiden laatimisen tarvetta. Osittain Otto-ryhmän aloitteesta Opetushallitus julkaisi yli kymmenen vuotta sitten oppaan Julkisuus ja tietosuoja opetustoimessa, joka on tarkoitettu perusoppaaksi ja oppimateriaaliksi tietosuojusta ja julkisuuslainsäädännöstä sekä niiden

soveltamisesta opetustoimessa. Opetustoimen lainsäädäntöön on tämän jälkeen tullut muutoksia ja viranomaiset ovat antaneet uusia ratkaisuja, jotka vaikuttavat henkilötietojen käsittelyyn opetustoimessa, minkä vuoksi oppaasta on keskusteltu ryhmässä vuosien varrella. Otto-ryhmän jäsenet vaikuttivat yli kymmenen vuotta sitten kommentein ja osatekstein oppaan sisältöön ja ovat olleet sen jälkeen jatkuvasti aktiivisia, kun opasta on päivitetty. Nykyään opas löytyy Opetushallituksen kotisivuilta, mikä on lisännyt sen vaikuttavuutta, ja helpottanut oppaan päivittämistä.

Korkeakoulusektorilla valmisteltiin toimintavuonna opintotietojen tietosuojan käytännesääntöjä, joita esiteltiin Otto-ryhmälle valmistelun aikana. Tietosuojavaltuutettu tulee myöhemmin henkilötietolaissa säädetyn toimivaltansa perusteella vahvistamaan säännöt. Niiden avulla tullaan luomaan yhteisiä pelisääntöjä korkeakoulusektorille. Vahvistetut käytännesäännöt on tarkoitus viedä Internetiin ja päivittää jatkossa säännöllisesti. Säännöt on suunnattu kaikille yliopistoille ja korkeakouluille. Korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa on siirrytty valtakunnalliseen yhteishakuun. Lisäksi korkeakoulujen opiskeluoikeus-, ilmoittautumis-, tutkinto- ja opintosuoritustiedot säilytetään nykyään keskitetysti valtakunnallisessa tietovarannossa, johon kootaan korkeakoulujen opiskelijatietoja sisältävien rekisterien tietosisältöä opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain perusteella. Ryhmälle esiteltiin toimintavuonna muita korkeakoulusektorin laajoja tietojärjestelmähankkeita, jotka on suunnattu opetuksen ja opiskelun prosessien kehittämiseen ja korkeakoulujen välisen yhteistyön edistämiseen. Käytännesäännöillä pyritään osaltaan myötävaikuttamaan yhteensopivien tietojärjestelmien kehittämisessä.

Koska Euroopan komission antama ehdotus yleiseksi tietosuoja-asetukseksi hyväksyttiin toimintavuoden lopussa, Otto-ryhmässä kysyttiin vilkkaasti tietosuoja-asetuksen vaikutuksesta henkilötietojen käsittelyyn opetussektorilla. Jäsenvaltiot voivat antaa asetusta tarkentavia säännöksiä erityisesti julkisella sektorilla ja kansallisella lainsäädännöllä on jossain määrin mahdollista poiketa asetuksen velvoitteista. Eri ministeriöiden hallinnonaloille kuuluvat säännökset on saatettava tietosuoja-asetuksen mukaisiksi asetuksen mahdollistaman kansallisen liikkumavaran puitteissa. Kiinnostusta herätti erityisesti se, miten henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely tulee muuttumaan opetussektorilla.

SOHVI:ia puhuttivat lainsäädännön uudistushankkeet

Sosiaalihuollon tietosuojan ohjausryhmä (Sohvi) kokoontui tietosuojavaltuutetun toimiston yhteydessä. Ryhmään kuuluu asiantuntijoita mm. Suomen Kuntaliitosta, sosiaali- ja terveysministeriöstä, Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksesta, Valvirasta, aluehallintovirastosta, muilta viranomaistahoilta, kunnista ja SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry:stä. Ryhmässä käsiteltiin mm. Euroopan Unionissa valmisteltavana ollutta tietosuoja-asetusta, omavalvontasuunnitelmia, sosiaalihuollon ammattihenkilöiden rekisteröintiä ja lastensuojeluilmoituksen tekemiseen liittyviä kirjauksia. Lisäksi ryhmässä kuultiin sosiaalihuollon tiedonhallinnan valtakunnallisen kehittämisen tilanteesta (Kansa -hanke) ja Kanta -palveluihin tulevaa sosiaalihuollon asiakastiedon arkistoa koskevien säännösten valmistelusta. Ryhmä oli myös mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa yhdessä terveydenhuollon tietosuojan ohjausryhmän (Tellu), tietosuojavaltuutetun toimiston, Suomen Kuntaliiton ja muiden yhteistyötahojen kanssa kaksipäiväistä sosiaali- ja terveydenhuollon tietosuojaseminaaria. Se pidettiin Jyväskylässä ja siihen osallistui noin 300 henkeä.

TELLU:ssa käsiteltiin terveydenhuollon tietosuojaja-asioita

Tietosuojavaltuutetun johdolla toimi toimintavuonna myös terveydenhuollon tietosuojajasioiden asiantuntijaviranomaisten yhteistyöryhmä (TELLU). Ryhmään kuuluvat tietosuojavaltuutetun toimiston edustajien lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön, Suomen Kuntaliiton, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston, Etelä-Suomen aluehallintoviraston, Kelan, Suomen Lääkäriliiton, Pirkanmaan sairaanhoitopiirin, Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin, Kuopion yliopistollisen sairaalan sekä Helsingin ja Tampereen kaupungin terveydenhuollon edustajat. Ohjausryhmä kuulee lisäksi tarvittaessa asiantuntijoita.

Ryhmän tarkoituksena on seurata ja käsitellä terveydenhuollon ajankohtaisia tietosuojakysymyksiä ja ongelmia. Keskeinen tavoite on kartoittaa, koordinoita, kommentoida ja ohjeistaa terveydenhuollon valtakunnallisiin ja muihin hankkeisiin liittyviä tietosuojakysymyksiä sekä varmistaa viranomaisten ja muiden toimijoiden ohjauksen ja neuvonnan yhdenmukaisuus. Ryhmä toimii myös jäsentensä keskustelufoorumina. Ryhmä tuottaa tarpeen mukaan omaa ohjausmateriaalia ja malleja.

TELLU-ryhmä kokoontui tietosuojavaltuutetun toimistossa 4 kertaa. Käsiteltävinä asioina olivat mm.:

- SOTE -uudistus ja rekisterinpitäjäyys
- Auditoinnit ja palvelunantajan omavalvontasuunnitelma
- SOTE -tieto hyötykäyttöön -strategia 2020
- Kelan ja TSV:n tietosuojakysely 1/2015 tietosuojavastaaville / Reseptikeskus
- Lääkärin salassapitovelvollisuus
- Työterveyshuollon osakeyhtiöittämiset
- EU:n tietosuojapäivä 28.1.2016; Tietosuojaseminaari SOTE -johtajille ja apteekkareille
- Kelan ja TSV:n tietosuojakysely 1/2016 tietosuojavastaaville
- ”Tietosuojan parhaat käytänteet” -kartoitusta ja tilannekatsaus joka kokouksessa:

Kansallinen terveystili. Kriteeristö palvelulta edellytettävistä ominaisuuksista on tulossa. Suomeen tulee kansallinen tietovaranto, johon voidaan tallentaa kansalaisten tietoja tai laitteiden tuottamia tietoja, jotka ovat erillään virallisista potilastietojärjestelmistä. Kela rakentaa tietovarantoa ja THL tekee määrittelyjä. Ihmisen oikeus tallentaa tietoja käyttöönsä pitää varmentaa. Myös kansalaisen pitää tietää, että tiedot ovat siellä suojassa ja kansalainen päättää, mihin niitä jaetaan. Omakannan kautta rakennetaan luovutusprosessi. Tietoja voidaan tallentaa tietovarantoon erilaisten sovellusten kautta.

Toiminnan lopettaminen ja potilastiedot. TSV:n lainsäädäntöaloite STM:lle; TSV16.4.2010, Dnro 1820/452/2006, (STM:n yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamistyöryhmä käsitellyt asiaa), on vireillä.

Lääkäriliitolta suositus sähköpostin käytöstä. Lääkäriliitto ja TSV tiedottivat pääsäännöstä, että suojaamatonta sähköpostia ei saa käyttää potilasasioissa. Kansallista turvallista asiointialustaa ei vielä ole, joten palveluväylä voisi olla ratkaisu tähän.

Tietosuoja, henkilötietojen käsittely, rekisterinpito yksityisellä puolella. Esim. yksityisillä palveluntuottajilla on sekä palvelussuhteisia työntekijöitä että sopimuksella palveluntuottajan tiloissa työskenteleviä ja kaikilla on oltava vastaava johtaja, jonka oikeudesta potilasasiakirjoihin tuntuu olevan epäselvyyttä. Asia pitää ottaa esille yksityisen terveydenhuollon lainsäädännön uudistamistyössä. Itsenäinen ammatinharjoittaja on rekisterinpitäjä tai lääkärikeskus on rekisterinpitäjä, vaikka toimisi toisen tiloissa.

Työterveyshuoltokäytänteistä tarvitaan ohjeistusta. Työterveyshuollossa pidetään erilaisia palavereja (esim. työkykyarviot), joissa laadittuja tietoja ja muistioita käsitellään ja luovutetaan vaihtelevin käytännöin. Työterveyshuoltolakea pitäisi päivittää (STM/THL).

TELLU-ryhmän kokouksissa käsiteltiin oikeustapaukset KKO 2014:86, kiello täysi-ikäisen osalta, kiello alaikäisen osalta, rikkomusmerkintä Valviran TERHIKKI -rekisterissä, apteekin kassakuitti ja asiakastiedot sekä terveydenhuollon ammattihenkilön oikeus käsitellä potilasrekisteritietoja oppimistarkoituksessa

TELLU-ryhmän seurannassa olivat

- a) Tietosuojavaltuutetun aloite STM:lle ja THL:lle yhteistoimintaan ryhtymisestä tietosuojan ”pullonkaulojen perkaamiseksi” (TSV 3.2.2011, Dnro 243/44/2011).
- b) Tietosuojavaltuutetun 16.4.2010 (Dnro 1820/452/2006) tekemä aloite STM:lle tarvittaviin toimenpiteisiin ryhtymiseksi koskien potilasrekisteritietojen säilyttämistä ammatinharjoittajan kuolintapauksessa tai kun toimintayksikkö lopettaa toimintansa.
- c) Tietosuojavaltuutetun 23.1.2009 (Dnro 1777/02/2009) tekemä lakialoite STM:lle sosiaalihuollon asiakas- ja potilastietojen käytön selkeyttämiseksi ja mahdollisiin tarvittaviin lainsäädäntötoimenpiteisiin ryhtymiseksi

TELLU-ryhmä oli järjestämässä seuraavia seminaareja, joissa käsiteltiin ajankohtaisia terveydenhuollon tietosuojan ja -turvan ilmiöitä ja kysymyksiä kuten mm. EU:n yleistä tietosuoja-asetusta, SOTE-järjestämislain tilannekatsauksia, sähköistä lääkemääräystä eli eReseptiä ja Reseptikeskusta, Kelan teknisesti ylläpitämää sähköistä potilasarkistoa eli eArkistoa, kansalaisen oikeutta selata näyttöpäätteensä kautta em. sähköisiä palveluja eli kansalaisen OmaKanta-palvelu, rekisterinpitäjän käytönvalvontaa sekä tietosuojavastaavan asemaa, tehtäviä ja toimenkuvaa: Lääkäripäivät 7.1.2015, Helsinki, Valtakunnalliset terveydenhuollon ATK-päivät 12.-13.5.2015, Tampere, Kuntamarkkinat 9.-10.9.2015, Helsinki, SOHVI-TELLU:n SOTE-tietosuojaseminaari, 11.-12.11.2015, Jyväskylä.

MAISA-ryhmä seurasi kaupallisen toimialan tietosuoja-asioita

Markkinoinnin ja asiakkuuden tietosuojan ohjausryhmä (MAISA) on toiminut vuodesta 2010 lähtien. Ryhmään kuuluvat tietosuojavaltuutetun toimisto, Suomen Asiakkuusmarkkinointiliitto ry, IAB Finland ry ja Teleforum ry. Ryhmä seuraa ja keskustele kulloinkin ajankohtaisista asioista. Vuonna 2015 näitä olivat mm. EU:n tietosuoja-asetus sekä tietosuojavastaavien nimeäminen yrityksiin ja heidän roolinsa vahvistaminen

TERTTU-ryhmä ja telealan tietosuoja

Teletuotteen tietosuojan ohjausryhmä (TERTTU) on toiminut vuodesta 2003 lähtien tietosuojavaltuutetun toimiston sekä Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry:n johdolla. Ryhmän kokoonpanoon kuuluu teleyrityksiä, luettelo- ja numerotiedotuspalveluiden tarjoajia sekä alan järjestöjen edustajia. TERTTU käsittelee toimialalla kulloinkin ajankohtaisia, kansallisia ja kansainvälisiä kysymyksiä sekä seuraa tietoyhteiskuntakehitystä myös yleisemmällä tasolla. Vuonna 2015 ryhmässä seurattiin mm. tietosuoja-asetuksen etenemistä sekä ns. Safe Harbor -asiaa.

Tietosuojavaltuutettu ja kuluttaja-asiamies aktiivisina Affiliate-markkinoinnin asioissa

Tietosuojavaltuutetun ja kuluttaja-asiamiehen yhteistyöllä ja siihen liittyvillä vuosittaisilla tapaamisilla on pitkä perinne, ja yhteistyötä jatkettiin myös vuonna 2015. Se keskittyi erityisesti Affiliate- eli kumppanuusmarkkinoinnin kuluttajille aiheuttamiin ongelmiin ja tarpeeseen saada toimialalle itsesääntelyä toiminnan laadun parantamiseksi.

Viranomaisille kysely hyvän tiedonhallintatavan toteutumisesta

Arkistolaitos järjesti yhdessä tietosuojavaltuutetun toimiston kanssa loppuvuodesta 2014 viranomaisille suunnatun kyselyn, jolla selvitettiin hyvän tiedonhallintatavan toteutumista viranomaisissa. Kyselyn tulokset julkistettiin lehdistötilaisuudessa tietosuojapäivänä 28.1.2015. Kyselyn tulosten perusteella näytti siltä, että julkishallinnon tietojen hallinnassa on vakavia puutteita. Kyselyn seurauksena käynnistettiin yhteistyö tietosuojavaltuutetun toimiston, arkistolaitoksen ja Kuntaliiton välillä. Yhteistyön puitteissa kokoonnutaan noin kaksi kertaa vuodessa. Yhteistyö käynnistyi kokouksella tietosuojavaltuutetun toimistolla 28.5.2015. Kuntaliiton tiloissa kokoonnuttiin 14.9.2015. Yhteistyö käsittää mm. kunkin toimijatahon kohtaamia haasteellisia kysymyksiä sekä keskustelua tietojen hallinnasta ja tietosuojasta nimenomaan kuntien näkökulmasta tietosuoja-asetuksen kynnyksellä.

2.2 Vakiintunutta vaikuttamista kansainvälisissä tietosuojaelimissä

Tietosuojavaltuutetun toimisto osallistui pohjoismaisiin ja kansainvälisiin kokouksiin, mm. tietosuojadirektiivin 29 artiklaan perustuvan tietosuojatyöryhmän, Europolin yhteisen valvontaelimen ja muutoksenhakuelimen, Schengenin tietojärjestelmän yhteisen valvontaelimen ja tullitietojärjestelmän kokouksiin. Kansainvälisessä yhteistyössä valmistautuminen tulevaan tietosuoja-asetukseen oli yksi keskeisimmistä teemoista.

EU:n tietosuojadirektiivin artiklan 29 mukainen tietosuojatyöryhmä

Tietosuojadirektiivin (95/46/EC) 29 artiklaan perustuva EU:n jäsenvaltioiden tietosuojaviranomaisista koostuva tietosuojatyöryhmä kokoontui vuoden 2015 aikana 5 kertaa

Tietosuojatyöryhmä on riippumaton neuvoa antava asiantuntijaelin tietosuojaan liittyvissä kysymyksissä ja se on toiminnassaan itsenäinen. Työryhmän tavoitteena on mm. tutkia ja esittää tietosuojadirektiivin soveltamiseen ja tulkintaan liittyviä kysymyksiä. Se antaa tietosuojaan liittyviä lausuntoja ja suosituksia komissiolle.

Vuonna 2015 tietosuojatyöryhmä käsitteli ja/tai antoi lausuntonsa mm. seuraavista aiheista:

- Update of Opinion 8/2010 on applicable law in light of the CJEU judgement in Google Spain - WP 179 update
- Guidelines for Member States on the criteria to ensure compliance with data protection requirements in the context of the automatic exchange of personal data for tax purposes - WP 234
- Opinion 03/2015 on the draft directive on the protection of individuals with regard to the processing of personal data by competent authorities for the purposes of prevention, investigation, detection or prosecution of criminal offences or the execution of criminal penalties, and the free movement of such data - WP 233
- Statement on the implementation of the judgement of the Court of Justice of the European Union of 6 October 2015 in the Maximilian Schrems v Data Protection Commissioner case (C-362-14)
- Opinion 02/2015 on C-SIG Code of Conduct on Cloud Computing - WP 232
- Opinion 01/2015 on Privacy and Data Protection Issues relating to the Utilisation of Drones - WP 231
- Explanatory Document on the Processor Binding Corporate Rules - Revised version May 2015 - WP 204
- Statement of the WP29 on automatic inter-state exchanges of personal data for tax purposes - WP230
- Cookie sweep combined analysis - WP229

Artikla 29 työryhmän kokouksiin osallistuu myös Euroopan tietosuojavaltuutettu (EDPS), jona toimii Giovanni Buttarelli. Euroopan tietosuojavaltuutettu on riippumaton valvontaelin, jonka tehtävänä on valvoa luonnollisten henkilöiden suojelemista henkilötietojen käsittelyssä ja tällaisten tietojen vapaata liikkuvuutta koskevien yhteisön säädösten soveltamista yhteisön toimielimiin.

Europolin yhteinen valvontaelin

Euroopan poliisivirasto (jäljempänä Europol) on Euroopan unionin lainvalvontaorganisaatio. Europolin tavoite on parantaa jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten tehokkuutta ja yhteistyötä vakavan kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin ehkäisemisessä ja torjunnassa. Europolin toiminnasta ja valvonnasta on säädetty neuvoston päätöksessä 2009/371/YOS. Tietosuojavaltuutetun toimisto osallistui Europolin yhteisen valvontaelimen toimintaan. Yhteisen valvontaelimen tehtävänä on valvoa Europolin toimintaa sen varmistamiseksi, että Europolin elinten käytössä olevien tietojen tallentaminen, käsittely ja käyttö eivät vaaranna rekisteröidyn oikeuksia.

Europolin yhteisen valvontaelimen muutoksenhakukomitea

Muutoksenhakukomitea tutkii Europol-päätöksessä tarkoitetut rekisteröityjen oikeuksia koskevat asiat ja antaa asioissa lopullisen päätöksen. Komiteassa on yksi jäsen kustakin 28 jäsenmaasta. Muutoksenhakukomitea ratkaisee käsiteltävät asiat Europolin toiminnasta tehdyn neuvoston päätöksen perusteella.

Schengenin tietojärjestelmän yhteisen valvonnan koordinaatioryhmä

Schengenin säännösten tarkoituksena on helpottaa henkilöiden vapaata liikkumista unionin jäsenmaissa. Rajamuodollisuuksien sijaan viranomaisvalvonnan tukena on Schengen-valtioiden yhteinen tietojärjestelmä (SIS). Kansallisten valvontaviranomaisten ja Euroopan tietosuojavaltuutetun on toimivaltansa puitteissa tehtävä aktiivisesti yhteistyötä ja varmistettava SIS II:n koordinoitu valvonta. Tietosuojavaltuutetun toimiston edustaja osallistui Euroopan tietosuojavaltuutetun ja kansallisten tietosuojaviranomaisten yhteisen valvonnan koordinaatioryhmän toimintaan. Schengenin tietojärjestelmän toiminnasta ja valvonnasta on säädetty Asetuksessa (EY) N:o 1987/2006.

Tullitietojärjestelmän yhteinen valvontaelin sekä yhteisen valvonnan koordinaatioryhmä

Tietosuojavaltuutetun toimisto osallistui Euroopan unionin tullitietojärjestelmää koskevan säännösten (Asetus (EY) 515/1997 ja neuvoston päätös 2009/917/JHA) perusteella tapahtuvaan valvontaan tullitietojärjestelmän yhteisen valvontaviranomaisen jäsenenä.

Kansalliset tietosuojaviranomaiset valvovat tullitietojärjestelmää yhdessä Euroopan tietosuojavaltuutetun kanssa. Tietosuojavaltuutetun toimisto osallistui Euroopan tietosuojavaltuutetun ja kansallisten tietosuojaviranomaisten yhteisen valvonnan koordinaatioryhmän toimintaan. Yhteisen valvonnan tarkoituksena on varmistaa henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuus tullitietojärjestelmässä. Valvonnassa selvitettiin mm. järjestelmän käyttöoikeuksiin ja rekisteröityjen oikeuksiin liittyviä kysymyksiä.

EURODAC -järjestelmän yhteinen valvonta

Järjestelmä on perustettu Dublinin yleissopimuksen soveltamista varten. EURODAC -järjestelmän avulla jäsenvaltiot voivat tunnistaa turvapaikanhakijat ja henkilöt, jotka on pidätetty heidän ylittäessään yhteisön ulkorajan luvatta. Tietosuojavaltuutetun toimiston edustaja osallistui EURODAC -sormenjälkirekisterin yhteisen valvonnan koordinaatioryhmän toimintaan kansallisten tietosuojaviranomaisten ja Euroopan tietosuojavaltuutetun kesken. EURODAC -järjestelmän toiminnasta ja valvonnasta on säädetty Asetuksessa (EY) N:o 2725/00.

Viisumitietojärjestelmän yhteinen valvonta

Viisumitietojärjestelmän tarkoituksena on parantaa yhteisen viisumipolitiikan täytäntöönpanoa, konsuliyhteistyötä ja keskusviisumiviranomaisten välistä yhteydenpitoa helpottamalla viisumihakemuksia ja päätöksentekoon liittyvää tietojenvaihtoa jäsenvaltioiden välillä. Tietosuojavaltuutetun toimisto osallistui kansallisten

tietosuojaviranomaisten ja Euroopan tietosuojavaltuutetun välisen, valvontaa koskevan koordinaatioryhmän toimintaan.

Viisumitietojärjestelmän toiminnasta ja valvonnasta on säädetty Asetuksessa (EY) 767/2008. Tietojärjestelmä sisältää kaikkien Schengen -viisuminhakijoiden biometriset tunnisteet (kasvokuva ja sormenjäljet) ja viisumihakemustietoja. Sen rekisterinpitäjänä on ulkoasiainministeriö. Kansallisen tietosuojaviranomaisen on varmistettava, että kansallisessa järjestelmässä tapahtunut tietojenkäsittely tarkastetaan vähintään joka neljäs vuosi kansainvälisten tarkastuskäytäntöjen mukaisesti. Tietosuojavaltuutetun toimisto aloitti kattavan tarkastuksen syksyllä 2014 ja päätti sen marraskuussa 2015.

Muista työryhmistä voidaan mainita: Technology Subgroup, Future of Privacy Subgroup ja Co-operation Subgroup

Euroopan tietosuojavaltuutettujen kevätkokous

Toimiston edustajat osallistuivat Euroopan tietosuojavaltuutettujen kevätkokoukseen 18. - 20.5.2015 Manchesterissa, Englannissa. Kokouksen agendalla olivat mm. kansalaisten ja rekisterinpitäjien odotukset tietosuojalainsäädännön ja viranomaisten suhteen, toimintaedellytykset ja resurssit, viranomaistoiminnan haasteet ja mahdollisuudet sekä tietosuojaviranomaisten yhteistyön edistäminen uudistuvassa toimintaympäristössä.

Pohjoismainen tietosuoajakokous

Vuosittainen pohjoismainen tietosuoajakokous järjestettiin tietosuojavaltuutetun toimiston isännöimänä Helsingissä 5.-6.5.2015. Kokouksessa keskusteltiin pohjoismaisten tietosuojavaltuutettujen toimistojen valmistautumisesta tietosuoja-asetuksen tulon sekä tietosuojaviranomaisten välisestä yhteistyöstä, sekä EU:n tuomioistuimen 13.5.2014 antamasta, Googlen hakukonetoimintoja koskevasta tuomiosta. Valmistautumista asetukseen jatkettiin 18.11.2015 Helsingissä pidetyssä toisessa tapaamisessa, jossa vertailtiin ja käytiin läpi eri pohjoismaiden asetusta koskevia projektisuunnitelmia sekä viranomaistoiminnan resursointiin liittyviä asioita.

Tietosuojan maailmankokous

Toimiston edustaja osallistui tietosuojan 37. maailmankokoukseen Amsterdamissa 26.- 29.10.2015. Tietosuojaviranomaisten keskinäisen kokouksen teemoina olivat geneettiset henkilötiedot ja turvallisuusviranomaisten suorittama henkilötietojen käsittely ja siihen kohdistuva valvonta eri maissa sekä tietosuojaviranomaisten ylikansallisen yhteistyön parantaminen. Kokouksen avoimessa osiossa käsiteltiin mm. toimenpideohjelmia transatlantisten tietosuojaongelmien ratkaisemiseksi.

Muuta kansainvälistä toimintaa

Unkarin tietosuojavaltuutettu seurueineen vieraili Suomen tietosuojavaltuutetun toimistossa 8. - 9.6.2015. Vierailun teemana oli tutustua tietosuojavaltuutetun toimintaan ja sen valmistautumiseen tulevaan EU-asetukseen.

Tietosuojavaltuutetun toimiston edustaja osallistui telekommunikaatioalan kansainvälisen tietosuojaryhmän (IWGDPT) 58. kokoukseen 13. -14.10.2015 Berliinissä, Saksassa. Ryhmä valmisteli ohjeet mm. mobiililaitteiden sähköiseen seurantaan ja älykkääseen videoanalytiikkaan liittyen.

3. TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTON HENKILÖRESURSSIT, TOIMINTA-AJATUS JA ARVOT SEKÄ YHTEYSTIEDOT

HENKILÖSTÖMÄÄRÄ

Henkilötyövuosien kokonaismäärä oli 21,51 htv. TSV:n henkilöstömäärä toimintavuonna oli 22, josta vakinaisista oli 17, määräaikaisia 5 ja harjoittelijoita 1. Lisäksi toimistossa työskenteli alkuvuoden 1 oikeusministeriön virassa oleva henkilö, joka hoiti tietosuojavaltuutetun toimiston tehtäviä nimilautakunnan sihteerin tehtävien ohessa.

Korkeakouluharjoittelijoiden määrä vakiintui toimintavuonna edellisen vuoden tapaan 1-2 harjoitteliijaan /vuosi.

VAKITUINEN HENKILÖKUNTA 31.12. 2015

Aarnio, Reijo, tietosuojavaltuutettu
Delfino-Valin, Ana, tarkastaja
Helén, Pirjo, tarkastaja
Huhtiniemi, Heikki, ylitarkastaja
Höök, Marita, ylitarkastaja
Järvinen, Johanna, ylitarkastaja
Kara, Eija, ylitarkastaja
Karppinen, Lauri, IT -erityisasiantuntija
Kumpula, Elisa, toimistopäällikkö (virkavapaalla)
Laiho, Erna, johdon sihteeri
Lankinen, Hanna, ylitarkastaja
Lehto, Anne, tietopalvelusihteeri
Leivonen Raisa, ylitarkastaja
Murtomäki, Mia, ylitarkastaja
Partanen, Heikki, ylitarkastaja
Pihamaa, Heljä-Tuulia, toimistopäällikkö
Tamminen-Dahlman, Anne, ylitarkastaja
Ylipartanen, Arto, ylitarkastaja

TOIMINTA-AJATUS JA ARVOT

VISIO:

Tietosuoja on menestystekijä

TOIMINTA-AJATUS:

Vapaus tehdä itsenäisesti, yhteisön voimaa hyödyntäen, ammattitaidolla, ennaltaehkäisevästi ja ohjaten.

STRATEGIAT:

- 1) ennakointi ja priorisointi
- 2) osaaminen
- 3) informaatio-ohjaus
- 4) liittoutuminen

Ennakointi ja priorisointi osana strategiaamme tarkoittaa, että tunnistamalla kehittämiskohteet sekä keskittymällä oikea-aikaisesti ja ennakoiden tärkeimpiin asioihin ja ilmiöihin vahvistamme kykyämme vaikuttaa oikeisiin ja merkittäviin asioihin.

Osaaminen. Ilman osaamista toiminnaltamme putoaisi pohja pois.

Informaatio-ohjauksen keinoin saavutamme tavoitteemme tietoyhteiskunnassa ja verkostoituneessa maailmassa.

Liittoutuminen vahvistaa rajallisia voimavarojamme. Verkottuminen yhteiskuntaan sekä luotettavien ja tehokkaiden kumppanien kanssa toimiminen tehostaa toimintaamme ja sen vaikuttavuutta.

ARVOT:

- 1) yhteisöllisyys
- 2) oikeudenmukaisuus ja riippumattomuus
- 3) ajanmukaisuus
- 4) luovuus
- 5) avoimuus ja ymmärrettävyys

Yhteisöllisyys arvona tarkoittaa meidän kannaltamme "samassa veneessä ollaan"-ajattelutapaa. Tekemisemme vaikuttavat asiakkaidemme lisäksi aina myös muiden toimistossamme työskentelevien töihin, tuloksiin ja työviihtyvyyteen. Työkaveria ei jätetä pulaan.

Oikeudenmukaisuus ja riippumattomuus kuvastavat arvoina asemaamme ja toimintamme perustetta. Jo meitä koskevista säädöksistä johtuu, että toimistomme tulee olla itsenäinen ja riippumaton. Toisaalta osana lainvalvontakoneistoa voimme perustaa päätöksemme vain lakiin.

Ajanmukaisuus viestii siitä, että meidän tulee seurata "turbulenssia", jossa lainsäädäntö elää jatkuvasti sekä vastata teknologisesta kehityksestä aiheutuviin haasteisiin. Nämä luovat haasteita osaamisellemme ja kyvyillemme ymmärtää ajassa liikkuvia ilmiöitä.

Luovuus on välttämätöntä sovitettaessa yhteen uusia ilmiöitä ja ”vanhaa” lainsäädäntöä. Toisaalta tunnustettu tosiasia on, että näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa toimistomme resurssit eivät kasva samaan tahtiin tehtävien ja niiden vaativuuden kanssa. Onnistuaksemme meidän tulee etsiä jokapäiväiseen lainvalvontatoimeemme liittyen luovia ratkaisua, joiden avulla varmistetaan yhteiskunnallinen vaikuttavuutemme.

Avoimuus ja ymmärrettävyys ovat menestyksekkään toimintamme kulmakiviä. Sisäiset ja ulkoiset tiedonhallinta- ja viestintäjärjestelmät palvelevat paitsi omia, myös asiakkaittemme ja sidosryhmiemme tarpeita. Avoimuus ei kuitenkaan yksin riitä, vaan viestimme asiakkaillemme ja yhteiskunnan eri toimijoille tulee olla selkeä ja ymmärrettävä.

YHTEYSTIEDOT

Osoite: Ratapihantie 9, 6. krs.

Postiosoite: PL 800, 00521 HELSINKI

Puhelin: vaihde: 029 56 66700
puhelinneuvonta: 029 56 16670
neuvonta-aika:
ma-to klo 9.00-11.00 sekä 13.00-15.00
perj. klo 9.00 – 12.00

Telefax: 029 56 66735

Sähköposti: tietosuoja@om.fi

kotisivu/Internet: www.tietosuoja.fi

4. TIETOSUOJAA KOSKEVIA RATKAISUJA JA KANNANOTTOJA 2015

RIKOSREKISTERITIE TOJEN TARKASTAMINEN TYÖELÄMÄSSÄ (Dnro 3048/41/2015)

Asia:

Tietosuojavaltuutetulta kysyttiin rikosrekisteritietojen tarkastamisesta ja taustaselvityksistä työnhaun yhteydessä. Mitä tietoja työnantaja voi pyytää työnhakijalta luotettavuuden selvittämiseksi? Voiko työnantaja pyytää työntekijältä rikosrekisteriotetta luotettavuuden varmistamiseksi, kunhan hänelle on siitä etukäteen ilmoitettu. Voiko työnantaja vaatia työntekijältä tai työnhakijalta puhdasta rikosrekisteriä ja ilmoittaa työhön valituksi tulemisen edellyttävän selvityksen tekemistä? Käsitetäänkö vuokratyöläisiä välittävä yritys työnantajaksi, jonka tulisi tehdä rekisteriselvitykset vai voiko vuokratyöläisiä käyttävä yritys tehdä selvitykset myös tässä tapauksessa?

Tietosuojavaltuutetun vastaus ja kannanotto:

Työntekijän rikosrekisteritietoja, rikosta ja tuomiota koskevia tietoja voidaan arkaluontoisina henkilötietoina käsitellä ainoastaan siten kuin laissa on asiassa nimenomaisesti säädetty. Kyseeseen tulevat siten rikosrekisterilaki ja -asetus, (770/1993, koskien lähinnä viranomaistyönantajia) ja turvallisuus selvityslaki (726/2015), laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002) tai laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä (148/2014).

Työelämän tietosuojalain (759/2004) 4 §:n mukaan työntekijää koskevia rikostietoja käsitellään em. laissa asetettujen säännösten mukaisesti. Useimmiten yrityksissä kyseeseen tulee turvallisuus selvitysmenettely, joka riippuu aina yrityksen tai organisaation turvallisuuden tarpeesta ja laissa määritellyistä tehtävistä, joita hoitavista henkilöturvallisuus selvitys voidaan tehdä. Turvallisuus selvityksen tekemisestä päättää suojelupoliisi tai pääesikunta (perusmuotoinen henkilöturvallisuus selvitys ja yritysturvallisuus selvitys) tai poliisihallituksen määräämä poliisihallinnon yksikkö (suppea henkilöturvallisuus selvitys). Turvallisuus selvityksen tekemiseen tarvitaan aina henkilön/työntekijän kirjallinen suostumus.

Työntekijää koskevia rikostietoja ei voi käsitellä työnantajan toimesta laajemmin kuin mitä em. laeissa on säädetty. Esimerkiksi tilanne, jossa työnantaja pyytäisi työntekijää toimittamaan nähtäväksi rikosrekisteriotetta, jonka henkilö on itse tarkastusoikeuden perusteella saanut oikeusrekisterikeskukselta, ei ole lainmukaista menettelyä työnantajan toimesta. Mikäli työntekijästä ei voida tehdä turvallisuus selvitystä em. lain mukaisesti, ei myöskään rikoksia ja tuomiota koskevia tietoja voida rekrytointivaiheessa tai työsuhteen aikana kysyä tai tallettaa työnantajan henkilöstöhallinnon tai muun rekisterinpidon yhteyteen.

Turvallisuus selvityslain 4 §:ssä säädetään turvallisuus selvityksestä ilmoittamisesta: Sen, joka aikoo hakea henkilöturvallisuus selvityksen laatimista palvelussuhteeseen tai toimeksiantotehtävään valittavasta, on ilmoitettava tästä viran tai tehtävän täytettävänä

oloa koskevassa ilmoituksessa tai muulla sopivalla tavalla. Sama koskee koulutuksen järjestäjää, jos koulutukseen valittavasta on tarkoitus pyytää henkilöturvallisuusselvitys.

Mikäli henkilöstä voidaan tehdä lain mukainen henkilöturvallisuusselvitys, on turvallisuusselvityksen perusteella saatujen henkilötietojen käsittelystä säädetty turvallisuusselvityslain 45 §:ssä seuraavaa:

Henkilöturvallisuusselvityksen hakijan tulee pitää huolta siitä, että turvallisuusselvityksen sisältämiä henkilötietoja voivat käsitellä vain ne henkilöt, jotka niitä tehtävissään välttämättä tarvitsevat, ja että selvityksen ja henkilöturvallisuusselvitystodistuksen sisältämiä tietoja ei käytetä muuhun kuin hakemuksessa ilmoitettuun tarkoitukseen. Sama koskee sitä, joka on saanut turvallisuusselvityksen tai henkilöturvallisuusselvitystodistuksen selvityksen kohteelta. Mitä edellä säädetään, ei estä käsittelemästä tietoja työnantajan haastatellessa työnhakijaa, jollei 6 §:n 3 momentista muuta johdu.

Hakijan on hävitettävä hänelle turvallisuusselvityksestä annettu kirjallinen ilmoitus heti, kun se ei enää ole tarpeen selvitystä haettaessa ilmoitetun käyttötarkoituksen kannalta, kuitenkin viimeistään kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun tieto selvityksestä on saatu. Henkilöturvallisuusselvityksen ja siihen sisältyvien tietojen salassapidosta säädetään lain 59 §:ssä.

Turvallisuusselvityksen hakijana on käyttäjäryitys, ei henkilöstöpalveluyritys tai työntekijä itse. Käyttäjäryityksellä itsellään tulee olla tieto siitä, minkä laajuiseen turvallisuusselvitykseen heidän yrityksellään tai organisaatiollaan on oikeus. Henkilöstöpalveluyritys voi käyttäjäryityksen toimeksiannon mukaan vastata selvityksen käytännön toteuttamisesta käyttäjäryityksen lukuun. Tällöin henkilötietojen käsittelyn ulkoistamisesta ja suojaamisveloitteesta tulee tehdä kirjallinen sopimus (henkilötietolain 32 §).

Lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisen rikosrekisteriotteen tilaa asianomainen työn- tai viranhakija itse. Työnantajalla ei ole oikeutta tilata otetta eikä työn- tai viranhakija voi valtuuttaa työnantajaa tilaamaan rikosrekisteriotetta puolestaan.

Mikäli työ on sellainen, jossa tullaan edellyttämään turvallisuusselvitystä tai lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä, tulee asiasta informoida työnhakijaa etukäteen. Työhön otettaessa ja työsuhteen aikana kerättävät henkilötiedot, mm. turvallisuusselvitysten tekeminen organisaatioissa, tulee käydä läpi työpaikan yhteistoimintamenettelyssä, siten kuin työelämän tietosuojalain 4 §:n 3 mom. säädetään.

Sovelletut säännökset:

Työelämän tietosuojalain (759/2004) 4 §

Turvallisuusselvityslaki (726/2015) 4 §, 45 § ja 59 §

Henkilötietolaki 32 §

Rikosrekisterilaki ja -asetus (770/1993, koskien lähinnä viranomaistyönantajia)

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002)

Laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä (148/2014)

POISTUMISTARKASTUKSISSA VAADITUT TYÖNTEKIJÖIDEN PUHELIMIEN IMEI-KOODIT (Dnro 1642/452/2015)

Asia:

Tietosuojavaltuutetulta pyydettiin kannanottoa kodintekniikan alalla toimivaa yritystä koskevassa asiassa:

Yrityksessä järjestetään epäsäännöllisen säännöllisesti poistumistarkastuksia, joihin kaikki työntekijät ovat antaneet suostumuksensa työsopimuksia laadittaessa. Poistumistarkastuksista on mahdollisuus myös kieltäytyä. Jos työntekijä kieltäytyy tarkastuksesta, raportoidaan hänen nimensä tavaratalopäällikölle, turvallisuuspäällikölle ja yrityksen toimitusjohtajalle.

Yrityksen intranetissä on osio Turvallisuus, jonka sisältöön kuuluu myös alaotsikko poistumistarkastukset. Poistumistarkastuksia suorittaa ulkopuolinen yritys / sen työntekijät.

Poistumistarkastuksissa on vaadittu työntekijöitä esittämään henkilökohtaisten puhelimiensa IMEI- koodeja. Saatujen tietojen mukaan se ei ole mahdollista normaaleissa poistumistarkastuksissa. Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 2. luku / 3§ mukaan tarpeettomia tietoja ei työnantaja saa työntekijöiltään vaatia ja siitä ei voida poiketa työntekijöiden suostumuksella. Jos kyseessä on epäily työntekijää kohtaan, voidaan henkilökohtaisten matkapuhelinten IMEI- koodeja pyytää, mutta ei edelleenkään normaaleissa poistumistarkastuksissa. Onko näin? Kuka niitä saa todellisuudessa vaatia näytettäväksi / annettavaksi yritykselle?

Työntekijät ymmärtävät, että työnantaja näin toimiessaan haluaa minimoida mahdollista hävikkiä, mutta heidän mielestään tulee kuitenkin noudattaa lainsäädäntöä / sopimuksia. Onko jotain poikkeusta, minkä mukaan työnantaja voi vaatia työntekijöitään antamaan henkilökohtaisten matkapuhelintensa tms. viestintävälineitten IMEI- koodeja?

Yrityksen turvallisuusohjeessa / poistumistarkastusosiossa mainitaan, että työläppäreitten (kannettava tietokone) merkki ja sarjanumerot tulee tavaratalopäälliköille antaa, jos sellaisia työpaikoille / työpaikoilta kuljetetaan jostain syystä. IMEI- koodeista on lisätty / päivitetty em. osioon 3.6.2015 maininta myös työntekijöiden henkilökohtaisten matkapuhelinten IMEI -koodien antamisesta. Sitä ei ollut aiemmassa ohjeessa, vaan siellä luki vain "matkapuhelimen merkki ja malli esitettävä".

Tietosuojavaltuutetulta pyydettiin lausunto, missä selkeästi (lakiin perustuen) kerrotaan, ettei IMEI-koodeja saisi poistumistarkastuksissa työntekijöiltä vaatia (henkilökohtaiset matkapuhelimet).

Yrityksessä ei ole koskaan käsitelty YT-menettelyssä poistumistarkastusasiaa.

Tietosuojavaltuutetun vastaus ja yleinen ohjaus:

Tietosuojavaltuutetun toimivaltaan kuuluu antaa yleistä ohjausta ja neuvontaa koskien henkilötietojen automaattista käsittelyä tai kun henkilötietojen on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa.

Henkilötiedolla tarkoitetaan lain 3 § 1 kohdan mukaan kaikenlaisia luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettänsä tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi.

Työntekijöiden henkilökohtaisten ja heidän omistamiensa puhelimien osalta tietosuojavaltuutettu totesi, että puhelimen IMEI-koodi on myös henkilötieto, kun merkinnästä voidaan tunnistaa tai välillisestikin tunnistaa luonnollinen henkilö.

Henkilötietolain 6 §:n käsittelyn suunnitteluvuorollisuuden mukaan henkilötietojen käsittelyn, mm. keräämisen, tulee olla asiallisesti perusteltua rekisterinpitäjän toiminnan kannalta. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset sekä se, mistä henkilötiedot säännönmukaisesti hankitaan ja mihin niitä säännönmukaisesti luovutetaan, on määriteltävä ennen henkilötietojen keräämistä tai muodostamista henkilörekisteriksi. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus tulee määritellä siten, että siitä ilmenee, minkälaisen rekisterinpitäjän tehtävien hoitamiseksi henkilötietoja käsitellään.

Koska työpaikan poistumistarkastuksista ei ole yleisesti säädetty laissa, tietosuojavaltuutettu katsoi, että edellä mainitun kaltainen poistumistarkastus voidaan tehdä ainoastaan henkilön/työntekijän vapaaehtoisella suostumuksella.

Mikäli poistumistarkastus tehdään henkilölle/työntekijälle hänen suostumuksellaan, voidaan tietosuojavaltuutetun käsityksen mukaan vastaavasti vain henkilötietolain 8.1 §:n 1 kohdan tarkoittamalla suostumuksella käsitellä ja kerätä henkilötietolaissa tarkoitettuja henkilötietoja.

Työntekijöiden henkilötietojen käsittelyn osalta tulee sovellettavaksi työelämän tietosuojalain (749/2004) välitön tarpeellisuusvaatimus. Lain 3 §:ssä säädetyn tarpeellisuusvaatimuksen mukaan työnantaja saa käsitellä vain välittömästi työntekijän työsuhteen kannalta tarpeellisia henkilötietoja, jotka liittyvät työsuhteen osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien hoitamiseen tai työnantajan työntekijöille tarjoamiin etuuksiin taikka johtuvat työtehtävien erityisluonteesta. Tästä tarpeellisuusvaatimuksesta ei voida poiketa edes työntekijän suostumuksella.

Tietosuojavaltuutetun käsityksen mukaan työnantajalla on oikeus työnjohto-oikeuden nojalla valvoa työntekijöiden käyttöön annettujen työvälineiden, esim. työpuhelimien IMEI-koodeja. Sitä vastoin tietosuojavaltuutettu ei katso työnjohto-oikeuteen kuuluvaksi ja asiallisesti perustelluksi toiminnaksi rekisterinpitäjän taholta, että työnantaja pyytää näyttämään tai kerää työntekijän henkilökohtaisen ja työntekijän omistaman puhelimen IMEI-koodin taikka muunkaan työntekijän omistaman laitteen sarjanumeroita. Tällainen henkilötietojen käsittely ei hänen käsityksensä mukaan täytä työelämän tietosuojalain 3 §:n tarkoittamaa välitöntä tarpeellisuusvaatimusta oikeuteen käsitellä vain työsuhteen kannalta tarpeellisia henkilötietoja, jotka liittyvät työsuhteen osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien hoitamiseen.

Lopuksi tietosuojavaltuutettu kiinnitti huomiota siihen, että henkilötietojen kerääminen työhön otettaessa ja työsuhteen aikana kuuluu yhteistoiminnasta yrityksissä annetussa laissa ([334/2007](#)), tarkoitetun yhteistoimintamenettelyn piiriin.

TYÖTERVEYSHUOLLON KUSTANNUKSET HENKILÖITTÄIN (Dnro 3279/41/2015)

Asia:

Tietosuojavaltuutetun toimistolta pyydettiin neuvoa työterveyshuoltopalvelujen laskutukseen ja kustannusten raportointiin liittyvässä kysymyksessä. Kysyttiin, onko mahdollista tietosuojan kannalta, että Terveystalon työterveyshuolto raportoi yritykselle kerran vuodessa työterveyshuoltoon käytetyt eurot henkilöittäin. Korostettiin, ettei haluta tietää arkaluonteisia asioita sairauksista, vaan pelkät käyntimäärät ja käytetyt eurot henkilöittäin kiinnostavat.

Tietosuojavaltuutetun kannanotto:

Työterveyshuoltosopimuksessa työnantaja ja työterveyspalvelujen toteuttaja sopivat mm. siitä, mitä terveydenhuoltopalveluja työnantaja sitoutuu maksamaan työntekijöilleen. Työterveyshuoltosopimuksen tehnyt työnantaja saa laillisesti toimittaa nimilistan työntekijöistään työterveyshuoltoon. Laskutuksen yhteydessä työnantajan tulee maksajana voida varmistua siitä, että palveluita on käyttänyt työnantajan työntekijä ja että annetut palvelut kuuluvat työterveyshuoltosopimuksen piiriin.

Tietosuojavaltuutettu on kannanotoissaan suositellut, että työterveyshuolto luovuttaa työnantajalle laskun liitteenä laskutuksen oikeellisuuden varmistamiseksi:

- erillisen lukumääräisen listauksen (osa 1) niistä toimenpiteistä, joita on tehty taikka esimerkiksi tyyppitietoina lääkärikäynti- tai laboratoriokäyntilukumäärät. Toimenpidelistan tietojen ei tulisi olla yhdistettävissä tai tunnistettavissa tiettyä potilasta/työntekijää koskeviksi tiedoiksi.

- erillisen nimilistan (osa 2) niistä työntekijöistä, jotka ovat laskutusjaksolla käyttäneet työterveyshuoltopalveluja.

tai

- työntekijää koskevat tiedot siten, että laskusta ilmenee vain suoritteen tyyppitieto (esim. lääkärillä käynti, laboratoriokäynti) siten, että se ei paljasta sairauden tai ongelman laatua.

Laskutuskauden pidentäminen on perusteltua, jos esimerkiksi vain yksi tai muutama työntekijä on käyttänyt työterveyshuoltopalveluja laskutuskaudella ja tällöin tiettyä henkilöä koskevat tiedot ovat yhdistettävissä toimenpiteisiin. Mikäli työnantaja esittää työterveyshuollolle lakiin tai työntekijän yksilöityyn kirjalliseen suostumukseen perustuvan oikeuden saada yksittäistä työntekijää koskevia tietoja, voidaan ko. tarpeellisia tietoja luovuttaa työnantajalle.

Nyt erityisesti kysytystä työterveyshuollon raportoinnista työnantajalle säädetään työterveyshuoltolaissa. Työterveyshuoltolain (1383/2001, työterveyshuollon toimintasuunnitelma 11 §, työterveyshuollon sisältö 12 §, työterveyshuollon palvelujen tuottajan neuvonta- ja tietojenantovelvollisuus 17 §) mukaan työterveyshuollon tehtävänä on tuottaa työnantajan käyttöön sairauspoissaolojen seurantaa ja työpaikan terveys- ja työkykytilannetta koskevia tietoja ja raportteja mm. työkyvyn hallinnan seurannan ja varhaisen tuen toteuttamiseksi työpaikoilla. Näissä raporteissa tulee ottaa huomioon salassapitosäännökset (salassa pidettävien tietojen luovuttaminen 18 §) ja näin ollen vain tilastotietoa sairauspoissaoloista ja niiden syistä (terveydentilatiedot, diagnoosit) voidaan antaa. Tätä tietoa ei ole mahdollista antaa työnantajalle työntekijäkohtaisesti. Pelkkä

sairauspoissaolojen seuranta ja raportointi työntekijäkohtaisesti voi olla mahdollista, mikäli tällainen tieto on työnantajan toiminnan kannalta välittömästi tarpeellista ja asiasta on sovittu työterveyshuollon toimintasuunnitelmassa. Työnantajalla on kuitenkin yleensä omissa henkilöstöhallinnon järjestelmissä luotettavin tieto siitä, milloin ja kuinka paljon työntekijällä on ollut sairauspoissaoloja, koska usein lyhyt sairauspoissaolo on mahdollista työntekijän omalla ilmoituksella.

Työnantajalla on lakisääteinen velvollisuus järjestää työterveyshuoltopalvelut kaikkien työntekijöiden käyttöön. Ottaen huomioon em. ohjauksensa koskien tietojen käsittelyä työterveyshuollon laskutuksen oikeellisuuden varmistamisen käyttötarkoitusta varten sekä työterveyshuoltolain säännökset ja lain tarkoituksen, tietosuojavaltuutettu katsoi, ettei esitetty vuosittainen työterveyshuollon käyntimäärien ja kulujen euromääräinen raportointi työntekijäkohtaisesti täytä henkilötietolain 6 §:n tarkoittamaa henkilötietojen asiallista käsittelyn perustetta ja työterveyshuoltolain säännöksiä, mm. hyvästä työterveyshuoltokäytännöstä.

Asiaa on myös arvioitava työelämän tietosuojalain kannalta, jossa on tarkemmin säännelty työntekijöiden henkilötietojen käsittelystä työnantajan toimesta. Työelämän tietosuojalain 3 §:n mukaan työnantaja saa käsitellä vain välittömästi työntekijän työsuhteen kannalta tarpeellisia henkilötietoja, jotka liittyvät työsuhteen osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien hoitamiseen tai työnantajan työntekijöille tarjoamiin etuuksiin taikka johtuvat työtehtävien erityisluonteesta. Tarpeellisuusvaatimuksesta ei voida poiketa työntekijän suostumuksella. Yleisesti tietosuojavaltuutettu totesi lisäksi, että tarpeellisuusvaatimuksella on liittymä myös työntekijöiden työoikeudelliseen syrjintäsuojaan, koska työsuhteen kannalta tarpeettomien tietojen kerääminen voi myös mahdollisesti johtaa työntekijöiden kiellettyyn syrjintään. Rekisterinpitäjän tulee etukäteen henkilötietojen käsittelytoimia suunnitellessaan määritellä niille em. tavalla perusteltu asiallinen käyttötarkoitus. Valitettavasti kirjeestä ei sellaista ilmennyt. Tietosuojavaltuutettu katsoi, ettei työntekijäkohtainen vuosittainen käynti- ja kuluraportointi työterveyshuollonpalvelujen kustannuksista ole lainmukaista ja asiallisesti perusteltua myöskään työelämän tietosuojalaissa säädetyn välittömän tarpeellisuusvaatimuksen kannalta.

TYÖVOIMAVIRANOMAISEN TIEDOT (Dnro 429/452/2015)

Asia:

Eduskunnan oikeusasiamiehelle tehdyssä ja tietosuojavaltuutetulle siirretyssä työvoimaviranomaisia koskeneessa kantelussa todettiin seuraavaa: Saatujen tietojen mukaan työvoimaviranomainen kokoaa ja säilyttää ja jopa vaatii asiakkailleen laadittuja lääkärinlausuntoja itselleen säilytettäväksi. Pyydettiin tutkimaan, onko syntynyt rekisteri lainmukainen ja noudattaako menettely mm. terveydenhuollosta annettuja salassapitosäännöksiä.

Tietosuojavaltuutetun vastaus ja yleinen ohjaus:

Tietosuojavaltuutetun toimivaltaan kuuluu antaa yleistä ohjausta ja neuvontaa koskien henkilötietojen automaattista käsittelyä tai kun henkilötietojen on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa.

Työvoimaviranomaisten käsittelemien ja keräämien henkilötietojen käsittelystä on säädetty laissa. Työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmästä säädetään laissa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (2012/619) 13 luvussa:

Lain 13 luvun 3 §:n mukaan henkilöasiakasrekisteriin voidaan henkilöasiakkaasta tallettaa asiakaspalvelua varten:

- 1) tunnistetiedot mukaan lukien henkilötunnus;
- 2) työ- ja elinkeinotoimiston asiakkuuteen ja asiointiin sekä asiointiin mahdollisesti edellyttämiin erityisjärjestelyihin liittyvät tiedot;
- 3) koulutusta, työhistoriaa ja ammatillista osaamista koskevat tiedot;
- 4) palvelutarvetta ja suunnitelmia koskevat tiedot;
- 5) tiedot työtarjouksista ja esittelyistä työnantajalle;
- 6) tiedot julkisista työvoima- ja yrityspalveluista ja muista työllistymistä edistävästä palveluista sekä asiantuntija-arvioinneista;
- 7) julkisen työvoima- ja yrityspalvelun tarjoamisen edellyttämät terveydentila- ja muut tiedot;
- 8) työttömyysturvaan liittyvät selvitykset ja työvoimapolitiittiset lausunnot;
- 9) tiedot julkiseen työvoima- ja yrityspalveluun kuuluvista etuuksista.

Työvoimaviranomainen voi käsitellä ja tallettaa terveydentilatietoja, mm. lääkärinlausuntoja, jotka liittyvät työvoimapalvelun tarjoamiseen ts. asiakkaan työllistymiseen ja työttömyysetuuksiin. Lähtökohtaisesti asiakas itse suostumuksellaan antaa/toimittaa terveydentilaansa koskevat tiedot työvoimaviranomaiselle.

Lain 2 luvun 7 §:ssä on säädetty työllistymisestä seuraavaa: Työllistymissuunnitelma perustuu työnhakijan omiin töitä tai koulutusta koskeviin tavoitteisiin ja arvioituun palvelutarpeeseen. Suunnitelmassa sovitaan työnhausta ja sen tavoitteista, työnhakijan palvelutarpeen mukaisista julkisista työvoima- ja yrityspalveluista ja muista työllistymistä edistävästä palveluista sekä asiantuntija-arvioinneista. Tarvittaessa suunnitelmassa sovitaan muista osaamista, työmarkkinavalmiuksia ja toimintakykyä parantavista palveluista tai työkyvyn tai terveydentilan selvittämiseen liittyvistä toimista.

Siltä osin kun kyseessä on työvoimaviranomaisen lähetteen/maksusitoumuksen perusteella suoritettu asiantuntija-arvio esim. työnhakijan/työllistettävän terveydentilasta, on tällöin myös työvoimaviranomaiselle toimitettu lääkärinlausunto edellytyksenä työttömyysetuuksien ja -palvelujen saamiseen.

Tietojen tallettamisesta, poistamisesta ja arkistoinnista säädetään lain 13 luvun 4 §:ssä. Asiakastietojen tallettamisesta tietojärjestelmään on kerrottava henkilöasiakkaalle. Jos rekisteriin talletettava henkilötieto on saatu muualta kuin rekisteröidyltä itseltään, rekisteriin tulee merkitä, mistä tieto on saatu ja kuka tiedon on merkinnyt.

Henkilöasiakasta koskevat 3 §:n 1 momentin 2, 4 ja 5 kohdassa tarkoitetut tiedot poistetaan tietojärjestelmästä kahden vuoden kuluttua tietoa koskevan merkinnän tekemisestä. Kaikki asiakasta tai palveluntuottajaa koskevat tiedot poistetaan, kun

asiakkuuden tai sopimussuhteen päättymisestä on kulunut viisi vuotta. Tietoa ei poisteta, jos se on tarpeen säännöksiin perustuvan tehtävän hoitamiseksi tai vireillä olevan asian johdosta. Tietojen arkistoinnista säädetään arkistolaisissa.

Tietosuojavaltuutetun tietojen mukaan osa tiedoista arkistoidaan pysyvästi arkistolaitoksen antaman päätöksen ja ohjeiden mukaisesti. Kantelijan halutessa tarkempia tietoja omien tietojensa säilyttämisen osalta, tietosuojavaltuutettu ohjaa tiedustelemaan asiaa rekisterinpitäjältä työ- ja elinkeinoministeriöltä tai TE -toimistoilta.

Työhallinnon asiakaspalvelun henkilöasiakasrekisterin tiedot ovat salassa pidettäviä tietoja. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) 6 luvun 24 §:n 25 kohdan mukaan salassa pidettäviä ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta tai työhallinnon henkilöasiakkaasta sekä tämän saamasta etuudesta tai tukitoimesta taikka sosiaalihuollon palvelusta tai työhallinnon henkilöasiakkaan palvelusta taikka tietoja henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta taikka hänen saamastaan terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelusta.

Lopuksi tietosuojavaltuutettu totesi, että hän on tehnyt vuonna 2009 laajan tarkastuksen työhallinnon henkilöasiakasrekisterin tietojen käsittelyn osalta sekä ohjannut rekisterinpitäjää työ- ja elinkeinoministeriötä henkilötietojen ja erityisesti arkaluonteisten terveydentilatietojen käsittelyn lainmukaisuudesta. Tietosuojavaltuutettu valvoo jatkossakin henkilötietojen käsittelyn ja rekisterinpidon lainmukaisuutta.

LÄHIOMAISEN OIKEUDESTA SAADA TÄYSI-IKÄISTÄ KEHITYSVAMMAISTA KOSKEVIA SALASSA PIDETTÄVIÄ TIETOJA (Dnro 2540/41/2014)

Tietosuojavaltuutetun saama tiedustelu:

Rekisterinpitäjän saaman ohjeen mukaan täysi-ikäisen kehitysvammaisen vanhemmilla, jotka eivät ole hänen edunvalvojiaan, on asemavaltuutuksen perusteella oikeus saada kehitysvammaista koskevia tietoja. Rekisterinpitäjä pyysi tietosuojavaltuutetun ohjeistusta siitä, onko täysi-ikäisen kehitysvammaisen vanhemmilla oikeus tarkastaa tai muutoin saada asiakastiedot ja jos on, niin missä laajuudessa.

Tietosuojavaltuutetun kannanotto:

Tietosuojavaltuutetun toimivaltaan ei kuulu antaa tiedustellussa asiassa oikeudellisesti sitovaa päätöstä, vaan yleistä neuvontaa ja ohjausta henkilötietolain mukaisen toimivaltansa puitteissa. Tietosuojavaltuutetulla on toimivalta antaa päätöksiä vain rekisteritietojen tarkastamisesta ja niiden korjaamisesta henkilötietolain mukaisesti.

Eduskunnan oikeusasiamiehellä on laaja toimivalta tutkia viranomaisten menettelyn lainmukaisuutta, jonka vuoksi myös oikeusasiamiehen kantaa asiaan voi tiedustella. Eduskunnan oikeusasiamiehen kansliasta 7.11.2014 saadun vastauksen mukaan kyseessä olevaan asiaan ei ollut siellä vielä otettu kantaa. Eduskunnan oikeusasiamiehen kotisivuilta löytyy kuitenkin ratkaisu, joka osittain sivuaa tätä asiaa (dnro 3990/4/10, 11.12.2012).

Henkilötietolain 26 - 28 §:ien mukainen tarkastusoikeus on henkilökohtainen oikeus, jota henkilö käyttää itse tai hänen puolestaan tiedot voi tarkastaa myös hänen laillinen edustajansa. Tarkastusoikeutta ei voi käyttää valtakirjalla. Tietojen tarkastamisen

yhteydessä voi kuitenkin käyttää avustajaa. Tarkastusoikeuden nojalla on oikeus pyynnöstä saada nähdä tai saada jäljennökset kaikista rekisteritiedoista, ellei henkilötietolain mukaista kieltäytymisperustetta ole.

Pääsääntöisesti alaikäisen kehitysvammaisen vanhemmat ovat hänen huoltajiaan. Huoltajat ovat lapsen laillisia edustajia, joilla on myös oikeus tarkastaa lasta koskevat rekisteritiedot hänen puolestaan. Huoltajien lisäksi myös alaikäinen kehitysvammaisen itse voi tarkastaa rekisteritietonsa, jos hän tähän kykenee. Vanhemman oikeus tarkastaa alaikäistä koskevia tietoja voi perustua myös tuomioistuimen tiedonsaantiin oikeuttavaan päätökseen.

Kun henkilö on täysi-ikäinen, eli täyttänyt 18 -vuotta, niin lähtökohtana on, että hän hoitaa itse omat asiansa ja mm. tarkastaa tietonsa. Myös täysi-ikäinen kehitysvammaisen saa tarkastaa omat tietonsa, jos hän tähän kykenee. Jos hän ei itse kykene hoitamaan asioitaan, niin hänelle voidaan määrätä edunvalvoja holhoustoimea koskevan lain mukaisesti. Edunvalvojalla on oikeus tarkastaa täysi-ikäisen kehitysvammaisen tiedot, mikäli hänen saamansa edunvalvontamääräys siihen oikeuttaa. Tällöin hän toimii kehitysvammaisen laillisena edustajana.

Kehitysvammahuollossa kehitysvammaisesta kerätyt tiedot voivat olla joko sosiaali-huollon asiakkaan asemaa ja oikeuksia koskevan lain (myöhemmin sosiaali-huollon asiakaslaki) mukaisia sosiaali-huollon asiakastietoja tai potilaan asemaa ja oikeuksia koskevan lain (myöhemmin potilaslaki) mukaisia potilastietoja. Näiden mainittujen lakien mukaan sekä sosiaali-huollon asiakastiedot että potilastiedot ovat salassa pidettäviä ja niitä koskee vaitiolovelvollisuus. Niiden antaminen sivullisille, esim. asiakkaan tai potilaan vanhemmille, merkitsee niiden luovuttamista sivullisille. Koska kyse on salassa pidettävistä tiedoista, niin niiden luovuttaminen sivullisille voi perustua edellä mainittujen lakien mukaan vain siihen oikeuttavaan lainsäädännökseen tai kyseessä olevan henkilön suostumukseen.

Jos henkilö kykenee ymmärtämään asian merkityksen, niin hän voi valtuuttaa toisen henkilön toimimaan puolestaan, esimerkiksi saamaan häntä koskevia tietoja. Henkilö, joka ei ymmärrä asian merkitystä, ei voi antaa suostumustaan tietojensa luovuttamiseen eikä myöskään valtakirjaa niiden saamiseen. Tietosuojavaltuutettu on muutoinkin ratkaisukäytännössään katsonut, että henkilötietolain mukaista tarkastusoikeutta ei voi käyttää valtakirjalla. Tietosuojavaltuutettu katsoo, että henkilötietolain mukaista tarkastusoikeutta ei voi myöskään käyttää asemavaltuutuksen perusteella, koska tarkastusoikeus on korostetun henkilökohtainen oikeus.

Lähiomaiselle on kuitenkin erityislainsäädännössä turvattu tietty tiedonsaantioikeus. Sekä sosiaali-huoltoa että terveydenhuoltoa koskevassa lainsäädännössä on erityissäännöksiä, jotka oikeuttavat omaisen saamaan tietoja sellaisen täysi-ikäisen kehitysvammaisen tai muun henkilön osalta, joka mm. ei itse kykene päättämään hoidostaan tai sosiaali-huollon palveluistaan.

Potilaslain 6 §:n 2 momentin mukaan, jos täysi-ikäinen potilas ei mielenterveydenhäiriön, kehitysvammaisuuden tai muun syyn vuoksi pysty päättämään hoidostaan, potilaan laillista edustajaa taikka lähiomaista tai muuta läheistä on ennen tärkeän hoitopäätöksen tekemistä kuultava sen selvittämiseksi, millainen hoito parhaiten vastaisi potilaan tahtoa. Saman lain 9 §:n 1 momentin mukaan potilaan laillisella edustajalla taikka lähiomaisella tai muulla läheisellä on 6 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettussa tapauksessa oikeus saada kuulemista ja suostumuksen antamista varten tarpeelliset tiedot potilaan terveydentilasta. Lisäksi potilaslain 13 §:n 3 momentin 4 kohdan mukaan saadaan antaa tajuttomuuden tai

muun siihen verrattavan syyn vuoksi hoidettavana olevan potilaan lähiomaiselle tai muulle hänen läheiselleen tieto potilaan henkilöstä ja hänen terveydentilastaan, jollei ole syytä olettaa, että potilas kieltäisi näin menettelemästä.

Vastaava säännös on sosiaalihuollon asiakastietojen osalta sosiaalihuollon asiakaslain 9 §:ssä. Sen mukaan jos täysi-ikäinen asiakas ei sairauden, henkisen toimintakyvyn vajavuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi pysty osallistumaan ja vaikuttamaan palvelujensa tai sosiaalihuoltoonsa liittyvien muiden toimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen taikka ymmärtämään ehdotettuja ratkaisuvaihtoehtoja tai päätösten vaikutuksia, on asiakkaan tahtoa selvitettävä yhteistyössä hänen laillisen edustajansa taikka omaisensa tai muun läheisen henkilön kanssa. Sosiaalihuollon asiakaslaissa ei ole lähiomaiselle tietojen antamiseen oikeuttavaa suoraa viittaussäännöstä potilaslain tavoin. Sosiaalihuollon asiakaslain 17 § koskee salassa pidettävien tietojen antamista asiakkaan hoidon ja huollon turvaamiseksi. Sen 4 momentin mukaan sosiaalihuollon viranomaisen saa 1 momentissa säädetyillä edellytyksillä antaa tietoja asiakkaan lailliselle edustajalle taikka muulle henkilölle, jolle tiedon antaminen on välttämätöntä asiakkaan tahdon tai sosiaalihuollon tarpeen selvittämiseksi taikka sosiaalihuollon toimenpiteen toteuttamiseksi.

Siten sekä potilastietoja että sosiaalihuollon asiakastietoja voidaan jossain määrin antaa edellä mainittujen lainsäädännösten mukaisesti täysi-ikäisen kehitysvammaisen vanhemmalle.

Sovelletut säännökset:

Henkilötietolaki (523/1999) 26§, 28 § ja 38 §

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) 9 §, 14 - 16 § ja 17 § 4 mom.

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992) 6 § 2 mom., 9 § 1 mom., 13 §

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983) 3 §

Laki holhustoimesta (442/1999)

SUKUTUTKIMUSRYHMÄT JA -SIVUSTOT FACEBOOKISSA (Dnro 1845/452/2014 1009/41/2015)

Ohjaus:

Tietosuojavaltuutetulta kysyttiin suljetuista ja avoimista ryhmistä Facebookissa, joissa jaetaan mahdollisesti sukututkimuksessa kerättyjä tietoja. Tietosuojavaltuutettu saattoi kysyjän tietoon tietosuojavaltuutetun toimiston Facebook -muiston, jossa on arvioitu Facebookia oikeudellisesti, erityisesti viranomaisen toimivallan näkökulmasta.

Suomen lain soveltuminen

Suomen lain soveltamisesta säädetään henkilötietolain 4 §:ssä. Henkilötietolakia sovelletaan sellaiseen henkilötietojen käsittelyyn, jossa rekisterinpitäjän toimipaikka on Suomen alueella tai muutoin Suomen oikeudenkäytön piirissä. Tätä lakia sovelletaan myös silloin, kun rekisterinpitäjällä ei ole toimipaikkaa Euroopan unionin jäsenvaltioiden alueella, mutta rekisterinpitäjä käyttää henkilötietojen käsittelyssä Suomessa sijaitsevia laitteita muuhunkin tarkoitukseen kuin vain tietojen siirtoon tämän alueen kautta. Rekisterinpitäjän on tällöin nimettävä Suomessa oleva edustaja.

Em. säännös rajaa monet ulkomaiset toimijat tietosuojavaltuutetun toimivallan ulkopuolelle. Vaikka vastaaviin muualla kuin Suomessa toimintaansa harjoittaviin palveluihin ei sovelleta henkilötietolakia eikä tietosuojavaltuutetun toimivalta siten niihin ulotu, suomalaisen henkilön tehdessä henkilötietolaissa tarkoitettua sukututkimusta tai muuta henkilötietojen käsittelyä tällaisessa verkkoympäristössä ko. palvelua apunaan käyttäen, saattavat laki ja sen myötä myös sukututkimuksen käytännesäännöt tulla sovellettaviksi.

Viranomaisen toimivallan ja valvonnan kannalta suljetut Facebook -ryhmät ovat joiltain osin ongelmallisia, koska niiden sisältöä ei pääse tarkastelemaan, jos ei ryhmään kuulu.

Henkilötietolakia sovelletaan henkilötietojen automaattiseen käsittelyyn. Myös muuhun henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan tätä lakia silloin, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa (soveltamisalapoikkeuksista säädetään lain 2.3 §:ssä ja 2.5 §:ssä).

Kuollutta koskeva tieto

Kuollutta koskevan tiedon asema on osin ongelmallinen. Henkilötietolain 3 §:n mukaan henkilötiedolla tarkoitetaan kaikenlaisia luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi. Kuollutta koskeva tieto voi suoraan nauttia suojaa siltä osin kuin tieto koskee samalla elossa olevaa. Henkilötietolain esitöiden mukaan (HE 96/1998) ei yksinomaan vainajaa koskeva tietokaan ole lainsäädännön näkökulmasta vailla merkitystä.

Henkilörekisterilain [henkilötietolain edeltäjä] soveltamiskäytännössä on katsottu, että laki koskee myös kuolleita henkilöitä. Samalla kuitenkin on kiinnitetty huomiota siihen, että yksityisyyden suojaamiseksi lainsäädännössämme oli henkilörekisterilain säännösten lisäksi lukuisa joukko salassapitosäännöksiä [mm. julkisuuslaissa]. Ottaen huomioon, että yksityisyyden suojaksi säädetty salassapitovelvollisuuskin päättyy määrätyn ajan kuluttua, on katsottu, että myös henkilörekisterilain turvaaman yksityisyyden suojan tarve vähenee, kun tietoja kerätään kauan sitten kuolleista. Arvioitaessa yksityisyyden suojan ajallista ulottuvuutta kuolleisiin voivat salassapitosäännökset olla suuntaa-antavina.

Rekisterinpitäjän velvollisuudet

Käytännössä sukututkijan rekisterinpitäjänä henkilötietolaissa säädettyjen velvollisuuksien näkökulmasta myös Facebookissa on mahdollista luovuttaa henkilötietoja henkilötietolain 3 §:n 6 kohdassa tarkoitettulle sivulliselle. Tietosuojavaltuutettu katsoi, ettei sukututkimusta varten käsiteltäviä henkilötietoja tulisi henkilötietolain vastaisesti luovuttaa sivulliselle. Niin ikään muistutan, että henkilötietojen käsittelyn tulee olla lain 6 §:ssä tarkoitettulla tavalla asiallisesti perusteltua rekisterinpitäjän toiminnan kannalta. Rekisterinpitäjällä on huolellisuus-, suojaamis- ja vaitiolovelvollisuudet kuten henkilötietolaissa säädetään.

Belgian tietosuojaviranomainen on toukokuussa 2015 ottanut kantaa Facebookiin ja sen yksityisyydensuojaan. Tässä yhteydessä merkillepantavaa on se, että toimivaltaiseksi viranomaiseksi itsensä katsonut viranomainen (Facebook on etabloitunut Belgiaan) katsoo, että Facebook toiminnassaan rikkoo eurooppalaista lakia. Epäkohtien se katsoo kohdistuvan mm. rekisteröidyille annettuun informointiin sekä tietojen keräämiseen laajuuteen.

Suomalaisen toimijan, joka käyttää Facebookia esim. markkinointiin toiminnassaan, tulisi ottaa vähintäänkin riskien arvioinnin näkökulmasta huomioon mm. palvelun yksityisyys ehdot ja niihin mahdollisesti liittyvät haavoittuvuudet. Jos sukututkija luovuttaa tutkimukseensa kuuluvia henkilötietoja Facebookin kautta, tulee sen kuitenkin samalla muistaa sille rekisterinpitäjänä kuuluvat velvollisuudet.

Yhteenveto

Vaikka sosiaalisen media asema suhteessa henkilötietolain soveltamiseen ei ole yksiselitteinen, voitaneen katsoa, että esim. Facebookissa on mahdollista luovuttaa henkilörekisteriin kuuluvia henkilötietoja henkilötietolain tarkoittamalle sivulliselle. Koska henkilötietolakia sovelletaan mm. henkilötietojen automaattiseen käsittelyyn, voitaneen alueellista soveltamisalaa koskeva 4 § ja soveltamisalapoikkeukset 2.3 § ja 2.5 § huomioon ottaen lakia tietyin edellytyksin soveltaa, kun suomalainen toimija esim. luovuttaa henkilötietoja Facebookissa. Jos tietoja luovuttava taho on sukututkija, tulee tämän muistaa henkilötietolaissa sille säädetty huolellisuus-, suojaamis-, vaitiolo- ja informointivelvollisuudet sekä *Sukututkimuksen käytännäsäännöt*.

Yleisesti tietosuojavaltuutettu ohjaisi ihmisiä huolehtimaan paitsi omista tiedoistaan myös kunnioittamaan muiden laissa turvattua tiedollista itsemääräämisoikeutta sosiaalisessa mediassa toimiessaan.

VALOKUVAUSYRITTÄJÄ JULKAISI PÄIVÄKODIN RYHMÄKUVAN FACEBOOKISSA (Dnro 1517/452/2015)

Asia:

Tietosuojavaltuutetun kantaa kysyttiin päiväkodissa lasten ryhmäkuvan ottaneen valokuvaajan oikeuteen julkaista lasten ryhmäkuva Facebookissa. Vanhemmilta ei ollut pyydetty lupaa julkaisun julkaisuun. Valokuvaaja oli todennut hänellä olleen tekijänoikeuslain 1 luvun 1 - 2 §:n mukaan oikeus tähän.

Tietosuojavaltuutetun toimivalta:

Henkilötietolain (523/1999) 38 §:n mukaan tietosuojavaltuutettu antaa henkilötietojen käsittelyä koskevaa ohjausta ja neuvontaa sekä valvoo henkilötietojen käsittelyä henkilötietolain tavoitteiden toteuttamiseksi ja käyttää päätösvaltaa siten kuin tässä laissa säädetään.

Henkilötietolain 40 §:n 1 momentin mukaan tietosuojavaltuutetun on edistettävä hyvää tietojenkäsittelytapaa sekä ohjein ja neuvoin pyrittävä siihen, ettei lainvastaista menettelyä jatketa tai uusita.

Ohjaus:

Valokuva henkilötietona

Henkilötietolaissa tarkoitetaan henkilötiedolla kaikenlaisia luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi.

Henkilötiedoilla tarkoitetaan alustalle (tallentava video, tietokone, digitaalikamerajärjestelmä, palvelin tms.) talletettuja tietoja, jotka voidaan tunnistaa tiettyä luonnollista henkilöä koskevaksi (esimerkiksi kuva). Valokuva on henkilötieto silloin kun henkilö on sen perusteella tunnistettavissa. Henkilötietolakia sovelletaan henkilötietojen automaattiseen käsittelyyn. Myös muuhun henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan tätä lakia silloin, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekeri tai sen osa. Silloin kun henkilötietoja käsitellään toimituksellisia sekä taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten sovelletaan henkilötietolain säännöksistä soveltuvin osin ainoastaan 1–4 ja 32 §, 39 §:n 3 momentti, 40 §:n 1 ja 3 momentti, 42 §, 44 §:n 2 kohta, 45–47 §, 48 §:n 2 momentti sekä 50 ja 51 §, jollei 17 §:stä muuta johdu. Silloin, kun valokuvausyrittäjä luovuttaa päiväkotilapsista otetun ryhmävalokuvan verkossa, esim. Facebookin välityksellä, ei henkilötietoja käsiteltäne taiteellisen ilmaisun tarkoituksia varten, kuten em. säännöksessä tarkoitetaan.

Henkilötiedot verkossa

Tietosuojavaltuutettu on käytännössään linjannut, että henkilötietoja voidaan pääsääntöisesti luovuttaa avoimessa verkossa rekisteröidyn suostumuksella tai nimenomaisen lain säännöksen nojalla. Kun henkilötietoja luovutetaan Facebookissa, ne eivät välttämättä ole avoimessa verkossa rajoittamattoman vastaanottajajoukon saatavilla. Kuitenkin jos kyse on yrityksen tai elinkeinonharjoittajan Facebook-sivustosta, on mahdollista, että tiedot ovat sitä kautta avoimen verkon kautta kenen tahansa saatavilla. Facebookista ja tietosuojavaltuutetun toimivallasta voi lukea tarkemmin liitteenä olevasta muistiosta.

Belgian tietosuojaviranomainen on toukokuussa 2015 ottanut kantaa Facebookiin ja sen yksityisydensuojaan. Tässä yhteydessä merkillepantavaa on se, että toimivaltaiseksi viranomaiseksi itsensä katsonut viranomainen (Facebook on etabloitunut Belgiaan) katsoo, että Facebook toiminnassaan rikkoo eurooppalaista lakia. Epäkohtien se katsoo kohdistuvan mm. rekisteröidyille annettuun informointiin sekä tietojen keräämiseen laajuuteen.

Suomalaisen toimijan, joka käyttää Facebookia esim. markkinointiin toiminnassaan, tulisi ottaa vähintäänkin riskien arvioinnin näkökulmasta huomioon mm. palvelun yksityisyys ehdot ja niihin mahdollisesti liittyvät haavoittuvuudet.

Rekisteröidyn suostumus

Suostumuksen tulee henkilötietolain mukaan olla vapaaehtoinen, yksilöity ja tietoinen tahdonilmaisu. Kysymys siitä, riittääkö henkilötietojen käsittelylle lapsen suostumus vai tarvitaanko tämän huoltajan suostumus, kiteytyy suostumuksen käsitteeseen. Kysymys onkin, voidaanko lapsen suostumuksen katsoa olevan sillä tavalla vapaaehtoinen, yksilöity ja tietoinen tahdonilmaisu, jolla rekisteröity voi hyväksyä henkilötietojensa käsittelyn. Alaikäisen (vajaavaltaisen) lapsen suostumuksen ei pääsääntöisesti voi katsoa näitä kriteerejä täyttävän, vaan yleensä tarvitaan tämän huoltajan vapaaehtoinen, yksilöity ja tietoinen suostumus.

Perusoikeusnäkökulma

Tietosuojavaltuutettu piti ongelmallisena sitä, jos päiväkodeissa tai kouluissa lapsia kuvaavat yrittäjät vanhemmilta kysymättä laittavat lapsia koskevia valokuvia levitykseen, samalla kun vanhemmat lapsen etu mielessään saattavat pyrkiä hallinnoimaan, millaista

tietoa lapsesta on saatavilla sosiaalisessa mediassa ja Internetissä muutoinkin. Henkilötietojen suoja lähtee henkilön tiedollisesta itsemääräämisoikeudesta

Henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön perusta on perustuslain 10. 1 §:ssä, jonka mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Yksityisyyden suojaan kuuluu myös oikeus tietää ja päättää itseään koskevien tietojen käytöstä. Yksilön oikeuksiin itseään koskeviin tietoihin vaikuttavat yksityiselämän suojan lisäksi muutkin perusoikeudet. Useiden perusoikeuksien perustana on henkilön itsemääräämisoikeus. Henkilön oikeuksien ja niiden käyttämisen kannalta keskeistä oikeusvaltiossa on tulla arvioiduksi oikeiden ja paikkansapitävien tietojen perusteella. Jos lapsi ei ikänsä ja kehitystasonsa puolesta pysty antamaan tietoista suostumusta, lapsen puolesta tämän tiedollisesta itsemääräämisoikeudesta vastaa hänen huoltajansa.

Tietosuojavaltuutettu ohjasi valokuvausryttäjiä ottamaan tietosuojan osaksi hyviä tietojenkäsittelykäytäntöjään.

Yhteenveto

Tekijänoikeudet ja henkilötietojen suoja ovat kaksi toisistaan erillistä oikeudellista kysymystä eikä tietosuojavaltuutettu ole toimivaltainen tekijänoikeuskysymyksiä arvioimaan. Tekijänoikeudet esim. kuvan julkaisemiseksi voivat olla, mutta tämä sinänsä ei oikeuta luovuttamaan henkilötietoja sen perusteella avoimessa verkossa tai muutoinkaan. Jos henkilötietolaki tulee sovellettavaksi, tulee em. henkilötietojen käsittelyyn liittyviä kysymyksiä tarkastella, vaikka tekijänoikeudet johonkin materiaaliin olisikin.

Facebookista puhuttaessa toisinaan on myös mahdollista, että rikoslain tunnusmerkistöt esim. yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä täyttyvät. Tietosuojavaltuutettu ei tutki rikoksia eikä tulkitse rikoslakia. Tietosuojavaltuutetun toimivaltaan kuuluu ohjata, neuvoa ja valvoa henkilötietojen käsittelyä. Jos epäilee rikosta, voi tehdä asiaa koskevan tutkintapyyntönsä poliisiviranomaiselle.

OVATKO LEMMIKKIÄ KOSKEVAT TIEDOT ARKALUONTEISIA TIETOJA? (459/452/2014 ja 533/452/2014 ja 534/2013)

Arkaluonteisten henkilötietojen käsittelystä on säädetty henkilötietolain 11 - 12 §:ssä. Lain 11 §:n mukaan arkaluonteisina tietoina pidetään henkilötietoja, jotka kuvaavat tai on tarkoitettu kuvaamaan esim. *henkilön terveydentilaa, sairautta tai vammaisuutta taikka häneen kohdistettuja hoitotoimenpiteitä tai niihin verrattavia toimia.*

Heikki Halila on tekstissään *Henkilöoikeuden perusteet* 1.8.2008 todennut mm., että

Oikeuskirjallisuudessa on vanhastaan pidetty itsestäänselvyytenä, että oikeuskelpoisuutta ei ole eläimillä eikä muilla esineillä. Postmodernismin vaikutuksesta tämäkin keskustelu on saanut uusia ulottuvuuksia, kun on puhuttu eläinten ja luonnonoikeuksista. Vallitseva käsitys ei ole kuitenkaan muuttunut. Niinpä ei ole esimerkiksi mahdollista tehdä eläimelle testamenttia. Luonnollisen henkilön oikeuskelpoisuus alkaa hänen syntymästään ja päättyy hänen kuolemaansa.

Visa Kurki puolestaan on artikkelissaan *Voiko eläin olla oikeussubjekti?* (LM 3/2013) tuonut esille, että

Ihminen onkin oikeustieteessä ainoa eläinlaji, joka on hyväksytty oikeussubjektien joukkoon eli oikeuksien ja velvollisuuksien haltijaksi. Muut eläimet on sen sijaan niputettu oikeusobjekteiksi, toisin sanoen oikeuksien ja velvollisuuksien kohteiksi – samaan joukkoon esimerkiksi kiinteistöjen ja autojen kanssa. Koska oikeustiede ei ole hyväksynyt eläinten mahdollisuutta kantaa oikeuksia, on eläinsuojelulainsäädäntö toteutettu ihmisiin kohdistuvina kieltoina. Eläinsuojelulain (247/1996) asettamien velvoitteiden laiminlyönti käsitellään Suomessa ensisijaisesti hallinto-oikeudellisessa menettelyssä; vakavammat laiminlyönnit taas päätyvät rikosoikeuden piiriin.

Lain 12 §:n 1 mom. kohdassa 4 olevien *henkilön* terveydentilaa, sairautta tai vammaisuutta taikka häneen kohdistettuja hoitotoimenpiteiden tai niihin verrattavien toimien ei voida katsoa koskevan koiria eikä muitakaan eläimiä, koska oikeusjärjestelmässämme eläin ei ole henkilö, vaan esine.

Edellä esitetyin perustein tietosuojavaltautettu totesi, etteivät lemmikkiä koskevat terveydentilatiedot ole henkilötietolain 11 §:n tarkoittamalla tavalla arkaluonteisia tietoja. Siltä osin kuin ne kuvaavat koiran omistajaa tai omistaja on niiden perusteella tunnistettavissa, ne kuitenkin saattavat olla henkilötietolain 3 §:n tarkoittamia henkilötietoja omistajaa koskevana henkilötietoina. Jos lemmikkiä koskevat tiedot katsotaan henkilötiedoiksi, sovelletaan niiden käsittelyyn henkilötietolakia.

Lemmikin terveydentilatiedot verkossa?

Eläinlääkärin ammatin harjoittamisesta annetun lain (29/1999) 16 §:ssä säädetään salassapitovelvollisuudesta seuraavasti:

Eläinlääkärinammatin harjoittaja tai hänen apulaisensa ei saa sivulliselle luvatta ilmaista hoitamaansa eläintä tai sen kanssa samassa eläintenpityyksikössä olevia eläimiä koskevia tietoja eikä yksityisen tai perheen taloudellista asemaa, terveydentilaa, sosiaalisia olosuhteita tai muuta niihin verrattavaa yksityiselämää koskevaa tietoa. Salassapitovelvollisuus säilyy ammatinharjoittamisen päättymisen jälkeen.

Kyseistä säännöstä koskevissa lain esitöiden yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 30/1999) on kuitenkin todettu:

Voimassa olevan lain 9 a §:n mukaan eläinlääkärin toimen harjoittaja tai hänen apulaisensa ei saa luvattomasti ilmaista sellaista yksityisen tai perheen salaisuutta, josta hän on tehtävässään saanut tiedon. Kyseisen säännöksen sisältö on käytännössä osoittautunut epäselväksi. Vakiintuneesti on katsottu, että salassapitovelvollisuus koskee yksityisen tai perheen taloudellista asemaa, terveydentilaa ja henkilökohtaisia oloja. Sen sijaan epäselvää on ollut, koskeeko "perheen salaisuus" esimerkiksi eläimen sairautta. Ehdotetun pykälän 1 momentissa säädettäisiin salassapitovelvollisuudesta nykyistä yksityiskohtaisemmin. Salassa olisi pidettävä yksityisen ja perheen taloudellista asemaa, terveydentilaa, sosiaalisia olosuhteita tai muuta niihin verrattavaa yksityiselämää koskevat tiedot. Tämän lisäksi salassa olisi pidettävä hoidettua eläintä tai sen kanssa samassa eläintenpityyksikössä olevia eläimiä koskevat tiedot. Eläinlääkärinammatin harjoittajan ja eläimen omistajan tai haltijan välinen luottamuksellinen asiakassuhde edellyttää, ettei todetuista taudeista tai eläimen saamasta hoidosta ilmaistaisi ulkopuolisille ilman eläimen

omistajan tai haltijan lupaa. Niistä tiedoista, joita eläinlääkäriinammattin harjoittaja olisi kuitenkin salassapitosäännösten estämättä velvollinen antamaan, säädettäisiin ehdotetun lain 12 §:ssä.

Tietosuojavaltuutettu on käytännössään katsonut, ettei henkilötietoja pääsääntöisesti tulisi luovuttaa avoimessa verkossa ilman rekisteröidyn suostumusta. Siinä tapauksessa, että koiraa koskevat tiedot katsotaan henkilötiedoiksi, koskevat ne omistajaa, jonka suostumus tällaisessa tapauksessa on siis tarpeen. Henkilötietolaissa tarkoitetaan suostumuksella yksilöityä, vapaaehtoista ja tietoista tahdon ilmaisua. Suostumuksen ei tarvitse olla kirjallinen, joskin kirjallisen suostumuksen olemassaolo on rekisterinpitäjän helpompi näyttää toteen jälkikäteen. Rekisterinpitäjän tulee pystyä osoittamaan, että suostumus on annettu. Suostumuksen osatekijään 'tietoinen' sisältyy se, että rekisteröityä on informoitu siitä, miten häntä koskevia tietoja on tarkoitus käsitellä, esim. mihin henkilötietoja on tarkoitus luovuttaa ja mitä käyttötarkoitusta varten. Jos suostumus ei ole lain edellyttämällä tavalla tietoinen, ei sitä katsota annetun.

Keskinäisessä suhteessa ratkaisevaksi muodostuu, mitä on sovittu - mitä koiran omistajille on informoitu, mihin ja missä heidän koiriensa tietoja luovutetaan.

Siinä tapauksessa, että yksityishenkilö luovuttaa henkilötietoja avoimessa verkossa tulee kiinnittää huomiota ns. Bodil Lindqvist -oikeuskäytäntöön (C-101/01). Mainitussa tapauksessa katsottiin, että kun luonnollinen henkilö käsittelee henkilötietoja avoimessa verkossa, katsotaan sen olevan automaattista henkilötietojen käsittelyä siten kuin kansallisesti henkilötietolain 2.2 §:ssä säädetään, eikä sovellettavaksi tule luonnollisen henkilön tavanomaisia yksityisiä tarkoituksia koskeva poikkeus, josta säädetään henkilötietolain 2.3 §:ssä.

SUKUTUTKIMUSTIETOJEN JAKAMINEN INTERNETISSÄ (7.12.2015)

Muistio

1. Henkilötieto

Henkilötiedolla tarkoitetaan kaikenlaisia luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi. Luonnollisen henkilön nimi on henkilötieto. Henkilötiedon käsitettä on arvioitu Euroopan unionin tietosuojatyöryhmän lausunnossa henkilötietojen käsitteestä (4/2007), jossa on punnittu mm., millaista suojaa kuollutta henkilöä koskevalle tiedolle tulee antaa.

Kuollutta koskevien tiedon asema on osin ongelmallinen. Kuten edellä on todettu, henkilötietolain mukaan henkilötiedolla tarkoitetaan kaikenlaisia luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi. Kuollutta koskeva tieto voi suoraan nauttia suojaa siltä osin kuin tieto koskee samalla elossa olevaa. Henkilötietolain esitöiden mukaan (HE 96/1998) ei yksinomaan vainajaa koskeva tietokaan ole lainsäädännön näkökulmasta vailla merkitystä.

Henkilörekisterilain [henkilötietolain edeltäjä] soveltamiskäytännössä on katsottu, että laki koskee myös kuolleita henkilöitä. Samalla kuitenkin on kiinnitetty huomiota siihen, että

yksityisyyden suojaamiseksi lainsäädännössämme oli henkilörekisterilain säännösten lisäksi lukuisa joukko salassapitosäännöksiä [mm. julkisuuslaissa]. Ottaen huomioon, että yksityisyyden suojaksi säädetty salassapitovelvollisuuskin päättyy määrätyn ajan kuluttua, on katsottu, että myös henkilörekisterilain turvaaman yksityisyyden suojan tarve vähenee, kun tietoja kerätään kauan sitten kuolleista. Arvioitaessa yksityisyyden suojan ajallista ulottuvuutta kuolleisiin voivat salassapitosäännökset olla suuntaa-antavina.

On kuitenkin huomattava, että sukututkimukseen liittyy mm. sellaisia henkilöiden välisiä suhteita kuvaavia tietoja, jotka voivat ensisijaisesti koskea edesmennyttä henkilöä, mutta kertoa samalla jotain esim. tämän elossa olevista sukulaisista.

2. Sukututkimustiedot Internetissä

Sukututkimukseen liittyy olennaisella tavalla henkilötietojen käsittely. Sukututkijan on sukututkimukseen ryhtyessään erityisen tärkeää hallita sitä koskeva lainsäädäntö. Sukututkimuksessa saatetaan päästä käsiksi runsaaseen määrää sellaisia henkilötietoja, joilla on keskeinen merkitys niille ihmisille, joita tiedot koskevat. Jos internetissä luovutetaan henkilötietoja, on Internetin käytön vaikutus kerättyjen tietojen levinneisyyteen merkittävä.

Vaikka henkilötietolaki on teknologianeutraali ja ei siten sisällä nimenomaisia Internetiä koskevia säännöksiä, on henkilötietolain soveltamiskäytännössä ja *Sukututkimuksen käytännesäännöissä* asetettu selkeät puitteet henkilötietojen käsittelylle myös verkossa.

Mitä tulee sukututkimukseen, tietosuojavaltuutettu ohjasi toimimaan seuraavien kohtien mukaisesti (tarkemmat ohjeet *Sukututkimuksen käytännesäännöissä*):

1. Henkilötietoja käsitellään sukututkimustarkoituksessa (henkilötietolain 18 §).

⇒ Rekisterinpitäjän tulee laatia rekisteriseloste ja informoida rekisteröityjä henkilötietolain 24 §:n edellyttämällä tavalla heitä koskevien henkilötietojen käsittelystä. Rekisterinpitäjän informointivelvollisuuden täyttäminen on keskeistä, jotta rekisteröidyt voivat halutessaan käyttää heille henkilötietolain 30 §:ssä varattua kielto-oikeutta.

2. Jos henkilötietoja on tarkoitus luovuttaa avoimessa verkossa, on se mahdollista rekisteröityjen suostumuksella.

3. Jos suostumusta ei ole ja/tai sitä ei ole mahdollista hankkia, voidaan henkilötietoja tietyin edellytyksin käsitellä siitä huolimatta suljetussa verkossa.

3. Miksi henkilötietojen suoja on tärkeää?

Henkilötietolain tarkoituksena on toteuttaa yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojaa turvaavia perusoikeuksia henkilötietoja käsiteltäessä sekä edistää hyvän tietojenkäsittelytavan kehittämistä ja noudattamista. Suojeltava oikeushyvä tässä on henkilön itsemääräämisoikeus häntä itseään koskeviin tietoihin. Hallituksen esityksessä henkilötietolaiksi (96/1998) on viitattu silloisen hallitusmuodon 8 §:ään. ”Pykälän 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Säännöksen perustelujen mukaan (HE 309/1993 vp, s. 52) yksityiselämän suojan lähtökohtana on, että yksilöllä on oikeus elää omaa elämäänsä ilman viranomaisten tai muiden ulkopuolisten tahojen mielivaltaista tai aiheetonta puuttumista hänen yksityiselämänsä.

Yksityisyyden suojaan kuuluu myös oikeus tietää ja päättää itseään koskevien tietojen käytöstä. Yksilön oikeuksiin itseään koskeviin tietoihin vaikuttavat yksityiselämän suojan lisäksi muutkin perusoikeudet. Useiden perusoikeuksien perustana on henkilön itsemääräämisoikeus. Itsemääräämisoikeus henkilötietojen käsittelyssä merkitsee, että tietojen käsittelytoimien on ensisijaisesti perustuttava rekisteröidyn suostumukseen. Henkilötietolainsäädännön keskeisiä tehtäviä on osoittaa, missä tapauksissa tietojen käsittely on mahdollista ilman rekisteröidyn myötävaikutusta.”

Kyse on ihmiselle kuuluvasta perusoikeudesta, ja tästä näkökulmasta ratkaisevaa on luonnollisen henkilön tiedollinen itsemääräämisoikeus. Euroopan unionin tuomioistuimen antaman ns. Google-tuomiossa (C-131/12) on todettu mm., että avoimessa verkossa saatavilla olevista ihmisyksilöä koskevista henkilötiedoista voi olla muodostettavissa profiili, johon on kerättävissä mahdollisesti runsaastikin henkilöä koskevia henkilötietoja.

Sukututkimustietojen avulla on mahdollisesti kerättävissä henkilön ilmeisten sukutietojen lisäksi myös esim. tieto isoäidin tyttönimestä, mikä puolestaan saattaa olla eri verkkopalveluissa tyypillinen turvakysymys tilanteissa, joissa henkilö on unohtanut salasanansa. Irlannin tietosuojavaltuutettu kielsi 2014 erään sukututkimussivuston mm. tähän perustuen. Sukututkimuksen avulla tehtävät selvitykset saattavat olla laajojakin, ja toisinaan niiden kautta saattaa henkilöstä selvitä asioita, joista ei aiemmin ole ollut laajempaa tietoisuutta, esim. isyys tai adoptio. Joka tapauksessa sukulaisuutta koskevat tiedot saattavat ulottua syvälle henkilön yksityiselämän piiriin ja ovat siten myös tiedollisen itsemääräämisoikeuden kannalta merkityksellisessä asemassa.

4. Henkilötiedot avoimessa verkossa

On myös huomattava, että pääsääntöisesti missään toiminnassa ei tulisi luovuttaa henkilötietoja avoimessa verkossa ilman rekisteröidyn suostumusta. Joissakin laeissa on nimenomaisia säännöksiä henkilötietojen verkkoluovuttamisesta. Niiden ala on kuitenkin tarkoitettu suppeaksi ja sellainen säännös voidaan säätää, jos ko. henkilötietojen käsittely on asiallisesti perusteltua rekisterinpitäjän toiminnan kannalta.

Tietosuojavaltuutettu on käytännössään katsonut, ettei henkilötietoja pääsääntöisesti tulisi luovuttaa avoimessa verkossa ilman rekisteröidyn suostumusta. Henkilötietolaissa tarkoitetaan suostumuksella yksilöityä, vapaaehtoista ja tietoista tahdon ilmaisua. Suostumuksen ei tarvinne olla kirjallinen, joskin kirjallisen suostumuksen olemassaolo on rekisterinpitäjän helpompi jälkikäteen näyttää toteen. Rekisterinpitäjän tulee pystyä osoittamaan, että suostumus on annettu. Suostumuksen osatekijään *tietoinen* sisältyy se, että rekisteröityä on informoitu siitä, miten häntä koskevia tietoja on tarkoitus käsitellä, esim. mihin henkilötietoja on tarkoitus luovuttaa ja mitä käyttötarkoitusta varten. Jos suostumus ei ole lain edellyttämällä tavalla tietoinen, ei sitä katsota annetun.

Siinä tapauksessa, että yksityishenkilö luovuttaa henkilötietoja avoimessa verkossa tulee kiinnittää huomiota myös ns. Bodil Lindqvist -oikeuskäytäntöön (C-101/01). Mainitussa tapauksessa katsottiin, että kun luonnollinen henkilö käsittelee henkilötietoja avoimessa verkossa, katsotaan sen olevan automaattista henkilötietojen käsittelyä siten kuin kansallisesti henkilötietolain 2.2 §:ssä säädetään, eikä sovellettavaksi voi tulla luonnollisen henkilön tavanomaisia yksityisiä tarkoituksia koskeva poikkeus, josta säädetään henkilötietolain 2.3 §:ssä.

Myös Sukututkimuksen käytännösäännöt ovat tältä osin selvät menettelytapojen suhteen.

Rekisteriselosteessa on tarkkaan yksilöitävä millaisella alustalla ja millä julkaisufoorumilla sukututkimusrekisterin tietoja aiotaan julkaista. Paperinen sukukirja ja rajoitetun käyttäjämäärän ulottuvilla oleva suljettu verkko voidaan rinnastaa toisiinsa. Jälkimmäisestä tyypillinen esimerkki on sukuseuran käyttäjätunnuksen ja salasanan takana oleva verkkosivusto. Sen sijaan avoimessa verkossa ei tule julkaista elossa olevien henkilötietoja ilman jokaisen siihen antamaa suostumusta.

Ylläpitäessään sukututkimusrekisteriään verkossa toimivassa tietokantapalvelussa sukututkija luovuttaa henkilötietoja taholle, jonka harjoittamaa tietojenkäsittelyä hän ei voi mitenkään kontrolloida. Näin ollen sukututkijan tulee rekisteriselosteessa ja tiedottamisvaiheessa ilmoittaa aikomuksestaan luovuttaa elossa olevien henkilötietoja tällaiseen palveluun sekä pyytää asianomaisilta henkilöiltä nimenomainen lupa siihen.

Joka tapauksessa on huomattava, että kun tietoja luovutetaan avoimessa verkossa, ei rekisterinpitäjän ole mahdollista enää luovuttamisen jälkeen vaikuttaa siihen, millaisia käyttötarkoituksia varten henkilötietoja tullaan käsittelemään.

Avoimessa verkossa tiedot ovat helposti kaikkien hyvää tarkoittavien saatavilla ja niiden avulla epäilemättä joissain tilanteissa voi hyödyttää ja jopa ilahduttaa itseä ja muita, mutta valitettavasti samat tiedot ovat ainakin yhtä helposti pahantahtoisten toimijoiden saatavilla ja avoin verkko on koko maailman laajuinen. Tämän vuoksi rekisterinpitäjiltä on voimassaoleva lainsäädäntö huomioon ottaen syytä edellyttää harkintaa ja lainsäädännön edellyttämiä toimenpiteitä ennen kuin henkilötietoja luovutetaan avoimessa verkossa.

Toimistomme ohjauksessa (dnro 3479/452/13) on selvitetty mm. MyHeritage.comiin ja muihin sukututkimussivustoihin liittyviä keskeisiä periaatteita henkilötietolain ja tietosuojavaltuutetun toimivallan näkökulmasta.

5. Lupa henkilötietojen käsittelylle

Tietosuojavaltuutetulla ei ole toimivaltaa antaa lupaa eikä kieltää menettelyitä. Lupaviranomainen henkilötietojen käsittelyä koskevissa asioissa on tietosuojalautakunta.

Tietosuojalautakunta voi antaa 8 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitetun luvan henkilötietojen käsittelyyn, jos käsittely on tarpeen rekisteröidyn elintärkeän edun suojaamiseksi muussa kuin yksittäistapauksessa taikka yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai sellaisen julkisen vallan käyttämiseksi, joka kuuluu rekisterinpitäjälle tai sivulliselle, jolle tiedot luovutetaan. Lupa voidaan myöntää myös rekisterinpitäjän tai tiedot saavan sivullisen oikeutetun edun toteuttamiseksi edellyttäen, ettei tietojen tällainen käsittely vaaranna henkilön yksityisyyden suojaa ja oikeuksia.

Tietosuojalautakunta voi antaa 12 §:n 13 kohdassa tarkoitetun luvan arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyyn tärkeää yleistä etua koskevasta syystä.

Lupa voidaan antaa määräajaksi tai toistaiseksi ja siihen on liitettävä rekisteröidyn yksityisyyden suojaamiseksi tarpeelliset määräykset. Määräyksiä voidaan tietosuojavaltuutetun tai luvan saajan hakemuksesta muuttaa tai täydentää, jos se muuttuneiden olosuhteiden vuoksi on tarpeen.

Tähän ohjauskirjeeseen ei voi hakea muutosta valittamalla.

ÄLYKKÄÄT LUKKOTIEDOT JA TALOYHTIÖN KULUNVALVONTA (Dnro 2987/41/2014)

Asia:

Asunto-osakeyhtiöön oli hankittu älylukkojärjestelmä, johon liittyen kysyjällä oli henkilötietojen käsittelyä koskevia kysymyksiä tietosuojavaltuutetulle. Taloyhtiön hallitus oli päättänyt, että lokitiedot tulostetaan alkuun n. 1 krt/kk.

Eräs asukas halusi taloyhtiöltä tiedon aina kun käsitellään hänen tietojaan lokitiedoista. Tietosuojavaltuutetulta kysyttiin, tuleeko taloyhtiön ilmoittaa kuntosalin ja pesulan käyttäjille joka kerta, kun em. lokitiedostoa käsitellään.

Tietosuojavaltuutetun ohjaus:

Lähtökohdat

Henkilötietolakia sovelletaan henkilötietojen automaattiseen käsittelyyn. Myös muuhun henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan tätä lakia silloin, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa. Tämä muodostaa samalla rajat myös sille, mitä tietosuojavaltuutettu on toimivaltainen kommentoimaan. Tiedollisen itsemääräämisoikeuden lisäksi tähän kysymyksenasetteluun liittyy myös keskeisesti yksityisyydensuojaa ja kotirauhaa koskevia kysymyksiä.

Henkilötietolaissa säädetään, että henkilötietojen käsittelyn tulee olla asiallisesti perusteltua rekisterinpitäjän toiminnan kannalta. Niin ikään vain käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellisia henkilötietoja tulee käsitellä.

Kulunvalvontatiedot

Tältä osin on paikallaan kriittisesti tarkastella millä edellytyksin, missä tilanteissa ja kuka kulunvalvontatietoja saa tarkastella ja miten kulunvalvontatietoja tulee käsitellä mahdollisessa häiriötilanteessa. Kulunvalvontatietojen tarkastelu asunto-osakeyhtiön normaalissa toiminnassa ei tietosuojavaltuutetun näkemyksen mukaan kovin herkästi täytä tarpeellisuusvaatimusta, saati ole asiallisesti perusteltua rekisterinpitäjän eli taloyhtiön toiminnan kannalta. Mainitut edellytykset voinevat täytyä lähinnä jonkinlaisessa häiriötilanteessa, esim. rikoksen tapahduttua. Tällöin pääsy tietoihin voisi olla poliisiviranomaisella.

Tietosuojavaltuutetun käsityksen mukaan älylukkojärjestelmässä on mahdollista tallentaa jopa satoja avaimen käyttötilanteita koskevia tietoja. Taloyhtiön normaalissa toiminnassa asukkaiden liikkeiden seuraaminen (esim. avaimen käyttötiedot henkilön kotiovella) ei kuitenkaan pääsääntöisesti vastaa lainsäädännön henkilötietojen käsittelylle asettamia edellytyksiä. Kuitenkin joidenkin yhteisten tilojen käyttöä lienee mahdollista valvoa käyttöoikeuksin (esim. pesutupa, sauna).

Turvallisuusjärjestelmän käyttö pitää olla sellaisella tavalla järjestetty, että tietojen säilytysaika on mahdollisimman lyhyt. Henkilötietolain 9 §:ssä säädetään, että käsiteltävien henkilötietojen tulee olla määritellyn henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellisia (*tarpeellisuusvaatimus*). Rekisterinpitäjän on huolehdittava siitä, ettei virheellisiä, epätäydellisiä tai vanhentuneita henkilötietoja käsitellä (*virheettömyysvaatimus*).

Rekisteröidyn oikeudet

Tarkastusoikeus kohdistuu henkilörekisteriin tallennettuihin henkilötietoihin. Jokaisella on oikeus pyytää itseään koskevat henkilörekisteriin tallennetut henkilötiedot tarkastettavakseen. Tarkastusoikeudesta säädetään henkilötietolain 26 - 28 §:ssä.

Rekisterinpitäjällä on myös informointivelvollisuus, jonka mukaan rekisterinpitäjän on henkilötietoja kerätessään huolehdittava siitä, että rekisteröity voi saada tiedon rekisterinpitäjästä ja tarvittaessa tämän edustajasta, henkilötietojen käsittelyn tarkoituksesta sekä siitä, mihin tietoja säännönmukaisesti luovutetaan, samoin kuin ne tiedot, jotka ovat tarpeen rekisteröidyn oikeuksien käyttämiseksi asianomaisessa henkilötietojen käsittelyssä. Tiedot on annettava henkilötietoja kerätessä ja talletettaessa tai, jos tiedot hankitaan muualta kuin rekisteröidyltä itseltään ja tietoja on tarkoitus luovuttaa, viimeistään silloin kun tietoja ensi kerran luovutetaan.

Jokaisesta henkilörekisteristä tulee myös laatia rekisteriseloste, joka tulee pitää jokaisen saatavilla. Rekisteriseloste on syytä antaa nähtäväksi sitä pyytävälle ja päivittää kun se on tarpeen.

Lopuksi

Tietosuojavaltuutettu ohjaa, neuvoo ja valvoo henkilötietojen käsittelyä, mutta ei ole lupaviranomainen.

REKISTERINPITO OPISKELUHUOLLON PSYKOLOGIPALVELUISSA (Dnro 2270/41/2015)

Asia:

Asia koski rekisterinpitoa opiskeluhuollon psykologipalveluissa. Suunnitelmissa oli siirtää opiskeluhuollon psykologipalveluiden asiakasrekisterin ylläpito Terveyskeskuksessa käytettävään tietojärjestelmään. Asiassa jäi epäselväksi, mikä organisaatio oli järjestämistä vastuussa opiskeluhuollon psykologipalvelusta ja vastasi rekisterinpitäjänä henkilötietojen käsittelystä sekä millä perusteella rekisteriä suunniteltiin ylläpidettäväksi Terveyskeskuksessa. Kysymys koski sitä, voivatko koululääkäri- ja kouluterveydenhoitaja saada käyttöoikeuden psykologipalveluissa ylläpidettävään potilasrekisteriin.

Tietosuojavaltuutetun vastaus:

Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan toimintaa koskevaa erityislakia (esim. oppilas- ja opiskelijahuoltolaki) sekä henkilötietolakia (HeTiL) yleislakina. Henkilötietoja ovat kaikki luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavat merkinnät, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi (HeTiL 3 § 1 kohta). Arkaluonteiset tiedot on puolestaan määritelty henkilötietolain 11 §:ssä.

Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus tulee määritellä siten, että siitä ilmenee, minkälaisen rekisterinpitäjän tehtävien hoitamiseksi henkilötietoja käsitellään (HeTiL 6 §). Henkilörekisteri ja rekisterinpidosta vastaava rekisterinpitäjä on määritelty yleislakina sovellettavassa henkilötietolaissa seuraavasti. Henkilörekisterillä tarkoitetaan käyttötarkoituksensa vuoksi yhteenkuuluvista merkinnöistä muodostuvaa henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, jota käsitellään laissa mainituin tavoin (HeTiL 3 § 3 kohta).

Rekisterinpitäjällä tarkoitetaan sitä organisaatiota, jonka käyttöä varten henkilörekisteri perustetaan ja jolla on oikeus määrätä henkilörekisterin käytöstä tai jonka tehtäväksi rekisterinpito on lailla säädetty (HeTiL 3 § 4 kohta).

Opiskeluhuollon psykologipalveluista säädetään erityislakina sovellettavassa oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (opiskeluhoitolaki). Oppilaitoksen sijaintikunta vastaa opiskeluhuollon psykologipalvelujen järjestämisestä alueellaan sijaitsevien esi- ja perusopetusta, lukiokoulutusta ja ammatillista peruskoulutusta antavien oppilaitosten opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta (opiskeluhoitolain 9 § 2 momentti). Opiskeluhooltolaissa mainituissa tilanteissa järjestämisvastuussa voi olla myös opetuksen järjestäjä.

Opiskeluhoitoa toteuttavat terveydenhuollon ammattihenkilöt (muun muassa psykologit) kirjaavat opiskelijan yksilötapaamiset potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin, joiden käsittelystä säädetään potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 12 §:ssä ja sen nojalla annetuissa säännöksissä (opiskeluhoitolain 20 § 2 momentti). Kts. myös sosiaali- ja terveysministeriön asetus potilasasiakirjoista. Opiskeluhuollon psykologipalveluissa potilasasiakirjat tallennetaan potilasrekisteriin, jonka rekisterinpitäjänä toimii palvelun järjestänyt kunnan toimielin tai 10 §:ssä tarkoitetussa tapauksessa koulutuksen järjestäjä (opiskeluhoitolain 21 § 2 ja 3 momentti). Opiskeluhooltolaissa ei oteta kantaa siihen, mikä hallintokunta kunnassa toimii opiskeluhuollon psykologipalveluissa rekisterinpitäjänä. Kts. Tietosuojavaltuutetun oppaat Kunnat ja henkilötietolaki sekä myös Henkilötietojen käsittelyn ulkoistaminen, yhteiset tietojärjestelmät, verkottuminen ja niihin liittyvät sopimukset.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä vastaa oppilaitoksen sijaintikunta terveydenhuoltolaissa säädetyn mukaisesti (opiskeluhoitolain 9 § 3 momentti). Terveydenhoitolain 15 ja 16 §:n mukaisessa koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa potilasrekisterin rekisterinpitäjänä on terveyskeskus (kansanterveyslain 15 §).

Samaan henkilörekisteriin kuuluvat kaikki sellaiset tiedot, joita käytetään saman lainsäädännössä määrätyn tehtävän hoitamiseen (looginen rekisterikäsike, HeTiL 3 § 3 kohta ja 6 §). Opiskeluhuollon psykologipalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut kuuluvat opiskeluhuollon kokonaisuuteen (opiskeluhoitolain 3 §), mutta niillä on eri tehtävät. Opiskeluhuollon psykologipalveluista säädetään opiskeluhoitolain 7 §:ssä ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta 8 §:ssä (kts. myös terveydenhoitolaki). Käsitteiseni mukaan opiskeluhuollon psykologipalveluissa ylläpidetään koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluista erillistä asiakasrekisteriä, joka on potilasrekisteri potilastietojen osalta.

Henkilörekisterit ja niihin sisältyvät henkilötiedot tulee suojata ulkopuolisilta siten, että ulkopuoliset eivät pääse niihin käsiksi (HeTiL 32 §). Tietoturva-vaatimukset korostuvat, jos käsitellään salassa pidettäviä tai arkaluonteisia tietoja. Asiakirjat tulee säilyttää lukituissa kaapeissa. Tietojärjestelmät suojataan työtehtävien perusteella myönnettävin käyttöoikeuksin ja käyttöoikeuksien käyttöä tulee valvoa. Kts. Tietosuojavaltuutetun antamat käytönvalvontaa koskevat ohjeet (esim. opas Lokitiedot henkilötietojen suojaamisen välineinä). Rekisterinpitäjää sitoo myös huolellisuusvelvoite (HeTiL 5 §).

Yleislakina sovellettavan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (julkisuuslaki) mukaan salassa pidettäviä tietoja voi antaa vain, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty tai jos se, jonka etujen

suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty, antaa siihen suostumuksensa (7 luku). Tietojen luovuttamista koskevaa asiaa on arvioitava tapauskohtaisesti.

Potilasasiakirjoihin sisältyvät tiedot ovat salassa pidettäviä (kts. muun muassa potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 13 §). Tietosuojavaltuutetun käsityksen mukaan opiskeluhuollon psykologipalveluista voidaan luovuttaa koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon salassa pidettäviä potilastietoja vain laissa säädetyin edellytyksin (kts. Muun muassa potilaslain 13 § ja opiskeluhoitolain 22 §-23 §). Koska kyse on terveydenhuollon erityislainsäädännöstä tarkempaa ohjausta potilasrekisterien ylläpidosta voi kysyä opiskeluhoitolain valmisteluun osallistuneelta sosiaali- ja terveysministeriöltä. Neuvoa voi kysyä myös Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksesta (opiskeluhoitolain 24 §).

HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELY NS. BUSINESS-TO-BUSINESS -REKISTERIPALVELUISSA (Dnro 87/452/2015)

Tietosuojavaltuutetun toimistossa käsiteltiin sellaista yritystä koskevaa asiaa, joka liittyy Osoitetalo.fi-konseptin puitteissa kerätyihin ja myytyihin yritystietoihin. Yritys myi asian vireille tulovaiheessa keräämiään rekisteritietoja suoramarkkinoinnin tarkoituksiin erilaisten yhteystietopakettien muodossa (esimerkkinä ns. XXL-paketti, joka sisälsi yli 275 000 yrityksen ja päättäjän sähköpostiosoitetta). Internet-sivustollansa julkaisemansa tiedotteen mukaan yritys sittemmin muutti konseptiaan ja luopui valmiiden sähköposti-, tele- ja osoiterekisterien toimittamisesta. Sivuston mukaan liiketoiminta keskittyy tätä nykyä ”entistä monipuolisemmin kohdennettaviin yrityskontakteihin yrityksen poimintapalvelun kautta”. Yritys tarjoaa kustomoituja osoitteistoja, joita asiakkaat voivat saada käyttöönsä yrityksen tarjoaman uuden osoitekoneen avulla.

Asiassa annettu selvitys sekä internet-sivustolla www.osoitetalo.fi kerrotut tiedot ilmentävät sitä, että yrityksen tarjoamiin palveluihin on liittynyt ja liittyy edelleen henkilötietojen käsittelyä. Henkilötietoja ovat kaikenlaiset luonnolliseen henkilöön yhdistettävissä olevat tiedot, kuten yritysten edustajien työsähköpostiosoitteet. Henkilötietolaki (523/1999) sekä tietoyhteiskuntakaaren suoramarkkinointisäännökset (917/2014) koskevat siis yrityksen toimintaa siitä huolimatta, että yritys suuntaa sen B-to-B -suoramarkkinointiin ja -rekisterinpitoon.

Tietosuojavaltuutettu on henkilötietojen käsittelyä ohjaava, neuvova ja valvova viranomaisena. Tehtäviin kuuluu mm. suoramarkkinointitarkoituksissa tapahtuvan henkilötietojen keräämisen, käytön ja luovuttamisen valvonta. Nämä tehtävät huomioon ottaen tietosuojavaltuutettu lähetti ensinnäkin yrityksen käyttöön muistion, joka sisälsi yleistä ohjausta B-to-B -rekisteritoimintoihin liittyvään henkilötietojen käsittelyyn.

Tietosuojavaltuutettu halusi lisäksi kiinnittää ohjauksena huomiota erityisesti seuraavaan seikkoihin:

Henkilötietojen laadusta ja riittävydestä

Henkilötietolaki edellyttää, että kaiken henkilötietojen käsittelyn tulee aina olla asiallisesti perusteltua ja tarpeellista sekä huolellista. Rekisterinpitäjä on myös velvollinen huolehtimaan käsittelemiensä tietojen laadusta eli siitä, ettei virheellisiä, epätäydellisiä tai vanhentuneita henkilötietoja käsitellä. (Vrt. henkilötietolain 5-6 § ja 9 §).

Tietoyhteiskuntakaari (ja sitä edeltänyt sähköisen viestinnän tietosuojalaki) mahdollistaa sen, että työntekijän työ sähköpostiosoitteeseen voidaan tietysin edellytyksin lähettää ilman ennakkosuostumusta hänen edustamalleen yhteisölle suunnattua sähköistä suoramarkkinointia. Ennakkosuostumuksen vaatimuksesta poikkeamisen edellytyksenä on, että kyseinen työntekijä toimii yhteisön puolesta sellaisessa tehtävissä, johon suoramarkkinoinnilla tarjottavat hyödykkeet ja palvelut liittyvät olennaisesti. Asiaa arvioitaessa huomiota pitää kiinnittää henkilön asemavaltuuteen eli siihen, missä asioissa hänellä on kelpoisuus toimia edustamansa yhteisön puolesta. (Vrt. tietoyhteiskuntakaaren 200 § ja 202 § sekä sähköisen viestinnän tietosuojalakea koskeva hallituksen esitys 2003/125).

Yksittäisen työntekijän työtehtävät määräytyvät tapauskohtaisesti ja työnantajan työnjohto-oikeuden pohjalta, koska työnantajalla on oikeus päättää, mitä työtä kukin tekee. Esimerkiksi pelkästään työntekijän tittelin tai ammattinimikkeen perusteella ei siis voida tietää, mitä työtehtäviä hänelle kuuluu.

Edellä todetut seikat tarkoittavat käytännössä sitä, että jos yritysten edustajien henkilötietoja kerätään ja myydään B-to-B -rekisteritoiminnassa siihen tapaan, kuin mitä ko. yritys tekee, pelkkien sähköpostiosoitteiden käsittely voi johtaa henkilötietolain ja tietoyhteiskuntakaaren vastaiseen henkilötietojen käsittelyyn ja suoramarkkinointiin. Jos yritysten edustajien tarkoista työtehtävistä ei ole tietoa, yrityksen asiakkaat voivat päätyä lähettämään heille sellaista suoramarkkinointia, jonka lähettäminen vaatisi ehdottomasti ennakkosuostumuksen.

Liian suppea tietosisältö voi siis johtaa puutteisiin koko B-to-B -rekisteritoiminnan laadussa ja johtaa virheellisten henkilötietojen lainvastaiseen käsittelyyn sekä yrityksen että asiakkaiden kohdalla. Pelkkien sähköpostiosoitteiden käsittelyn seurauksena voi olla, ettei rekisterin tietosisältö tuo asianmukaista ja riittävää informaatiota siihen toimintaa, jossa henkilötietoja on tarkoitus käsitellä. (Vrt. henkilötietolain 6 § ja 9 § sekä henkilörekisterilakea koskeva hallituksen esitys 49/1986 vp).

Jotta yksittäisen työntekijän työ sähköpostiosoitetta voitaisiin käsitellä lainmukaisesti ilman ennakkosuostumusta lähettävässä B-to-B -markkinoinnissa, henkilötietojen käsittelijöillä pitäisi olla tieto myös kyseisen työntekijän asemavaltuuksista eli siitä, mitä hänen työtehtäviinsä kuuluu. Ilman tätä tietoa ei voida huolehtia siitä, että asianomaiseen henkilöön kohdistuu vain sellaista suoramarkkinointia, jossa tarjotut hyödykkeet ja palvelut liittyvät olennaisesti hänen työtehtäviinsä.

Pelkkä yritysten edustajien sähköpostiosoitteiden kerääminen ja edelleen luovuttaminen voi siis johtaa lainvastaiseen henkilötietojen käsittelyyn ja suoramarkkinointiin, minkä vuoksi tietosuojavaltuutettu ei lähtökohtaisesti näe pelkkää sähköpostiosoitteiden käsittelyä asiallisesti perusteltuna B-to-B -rekisteripalveluiden yhteydessä.

Henkilötietojen luovuttamisen edellytyksistä

Henkilötietojen keräämisen ohella myös niiden myyminen (luovuttaminen) toisille yrityksille suoramarkkinointikäyttöön vaikuttaisi olevan keskeisin osa ko. yrityksen toimintaa.

Tietosuojavaltuutettu ohjasi tältä osin ko. yritystä huomaamaan, ettei heidän tule koskaan luovuttaa henkilötietoja lainvastaisiin käyttötarkoituksiin. Tämän varmistamiseksi yrityksen tulee selvittää ennen luovuttamista, missä tarkoituksissa luovutuksensaaja aikoo käyttää henkilötietoja ja ovatko nämä tarkoitukset lainmukaisia. (Vrt. henkilötietolain 5-6 § ja 9 §).

Yrityksen Osoitetalo.fi-sivustolla julkaisemien ehtojen mukaan yrityksen asiakas vastaa siitä, että yrityksen luovuttamat tiedot sopivat asiakkaan aikomaan tarkoitukseen. Ehtojen mukaan asiakas vastaa itse kampanjansa laillisuudesta, oikeellisuudesta ja seurauksista.

Yrityksen asiakkailta eli B-to-B -suoramarkkinoinnin harjoittajilta on oma vastuunsa henkilötietojen käsittelyn laillisuudesta. Tästä huolimatta myös ko. yrityksellä on kuitenkin henkilötietojen luovuttajana vastuu siitä, ettei tietoja luovuteta heidän rekistereistään lainvastaisiin käyttötarkoituksiin.

Tietosuojavaltuutettu ohjasi lisäksi huomaamaan myös tässä yhteydessä henkilötietojen laadun ja riittävyyden vaatimukset, jotta asiakkailta olisi mahdollisuus käyttää tietoja laillisella tavalla. Tietosuojavaltuutettu viittasi siihen, että jos kerätään ja luovutetaan pelkästään sähköpostiosoitteita, seurauksena voi olla, että luovutuksensaaja päätyy käyttämään niitä lainvastaisesti lähettäessään suoramarkkinointia ilman ennakkosuostumusta sellaisille työntekijöille, joiden työtehtäviin se ei olennaisesti liity. Tietosisällön suppeus voi siis johtaa myös siihen, ettei ko. yrityksellä ole asiallista perustetta luovuttaa niin suppeaa tietosisältöä, jota ei voida käyttää laillisesti suoramarkkinoinnin tarkoituksissa yrityksen asiakkaiden toimesta.

Tietosuojavaltuutettu ohjasi ko. yritystä kaikkien edellä todettujen seikkojen vuoksi käymään toimintatapansa läpi ja arvioimaan, millaisia muutoksia heidän on tarpeen tehdä niihin tietosuojavaltuutetun esille ottamien asioiden johdosta.

Tietosuojavaltuutettu totesi lopuksi, että kukin rekisterinpitäjä vastaa itse oman toimintansa laillisuudesta ja on velvollinen selvittämään siihen liittyvät tietosuojasäännökset sekä suunnittelemaan toimintakonseptinsa ne huomioiden. Tämän lisäksi rekisterinpitäjän on myös myöhemmin arvioitava toimintatapojensa oikeellisuutta ja tarvittaessa muutettava niitä. Tietosuojavaltuutettu antaa rekisterinpitäjille yleistä ohjausta tietosuojalainsäädännön asettamista vaatimuksista, mutta valtuutetun tehtäviin ei kuitenkaan kuulu ennakkolupien, -hyväksyntöjen tai kieltojen antaminen rekisterinpitäjille.

5. TIETOSUOJALAUTAKUNNAN VUOSI 2015

Tietosuojalautakunta on oikeusministeriön yhteydessä toimiva itsenäinen viranomainen. Valtioneuvosto nimittää sen kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Nykyinen tietosuojalautakunta on asetettu 31.12.2017 päättyväksi toimikaudeksi.

Henkilötietolain mukaan tietosuojalautakunta voi

- myöntää rekisterinpitäjälle luvan henkilötietojen käsittelyyn mahdollisesti tarpeellisine lupamääräyksineen silloin, kun mikään muu henkilötietolain käsittelyperuste ei tule kyseeseen ja kun henkilötietolain 43 §:n mukaiset edellytykset täyttyvät; ja
- antaa tietosuojavaltuutetun hakemuksesta henkilötietojen käsittelyä koskevia määräyksiä kuten esimerkiksi kieltää henkilötietolain vastaisen henkilötietojen käsittelyn tai velvoittaa asianomaisen oikaisemaan, mitä on oikeudettomasti tehty tai laiminlyöty.

Lisäksi tietosuojalautakunta

- käsittelee henkilötietojen käsittelyyn liittyviä lain soveltamisalan kannalta periaatteellisesti tärkeitä kysymyksiä; ja

seuraa henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön kehittämistarvetta ja tekee tarpeelliseksi katsomiaan aloitteita.

5.1 Katsaus vuoden 2015 toimintaan

Vuonna 2015 tietosuojalautakunta kokoontui yhteensä kahdeksan kertaa ja ratkaisi seitsemän asiaa, joista kaikki olivat rekisterinpitäjän lupahakemuksia. Vuonna 2015 tietosuojalautakunnassa tuli vireille 11 rekisterinpitäjän lupahakemusta. Vuonna 2015 ratkaistujen lupahakemusten keskimääräinen käsittelyaika oli noin viisi kuukautta. Hakemusten käsittelyaika kuitenkin vaihteli huomattavasti noin kahdesta kuukaudesta noin vuoteen.

Lupahakemusten lisäksi tietosuojalautakunta antoi vuonna 2015 kaksi lausuntoa korkeimmalle hallinto-oikeudelle koskien lautakunnan päätöksistä tehtyjä valituksia sekä yhden lausunnon oikeusministeriön hallintoyksikölle. Lisäksi tietosuojalautakunta on kokouksissaan käsitellyt EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen valmistelua sekä pohtinut tietosuojalautakunnan toimintatapoja ja tulevaisuutta.

Taulukko: Tietosuojalautakunnassa vireille tulleet ja käsitellyt lupa- ja määräysasiat vuosina 2011–2015

	2011	2012	2013	2014	2015
vireille tulleet	7	11	6	3	11
ratkaistut asiat, joista	17	9	5	5	7
-hyväksytty	9	8	3	3	6
-hylätty tai jätetty tutkimatta	8	1	2	2	1
vireillä tarkastelujakson lopulla		2	3	1	5

Taulukosta ilmenee, että tietosuojalautakunnan käsittelemien asioiden määrä ei ole merkittävästi vaihdellut tarkasteluajanjakson aikana. Vuonna 2014 vireille tulleiden asioiden määrä on kuitenkin ollut selvästi tavanomaista alhaisempi. Vuonna 2011 ratkaistujen asioiden huomattavan korkea määrä muihin vuosiin verrattuna selittyy niin kutsutuilla pikavippiasioilla. Tietosuojavaltuutettu saattoi vuonna 2010 lautakunnan käsiteltäväksi 16 pikaluottoja tarjoavia rekisterinpitäjiä koskevaa määräysasiaa, joista suurin ratkaistiin vuonna 2011.

Aikaisempien vuosien tapaan tietosuojalautakunta tiedottaa päätöksistään valtion säädöstietopankki Finlexissä.

5.2 Vuonna 2015 käsitellyt lupa-asiat

Lupa käsitellä henkilötietoja ammattimaisen perintätoimen kohdentamiseksi oikeaan henkilöön

Tietosuojalautakunta myönsi yhdelle perintätoimistolle määräaikaisen luvan käsitellä ammattimaisessa perintätoiminnassaan THS-tunnistusohjelman avulla saatavia sellaisten henkilöiden tietoja, joiden osalta yhtiöllä ei ole perintätoimeksiantoa. Mainittu tunnistusohjelma mahdollistaa väestötietojärjestelmään merkittyjen henkilötietojen selailumahdollisuuden suorakäyttöyhteyden avulla. Käsittelemisen tarkoitus on helpottaa perintätoimen kohdentamista oikeaan henkilöön. Tietosuojalautakunta on aiemmin myöntänyt useita vastaavia lupia.

Lupa tallettaa ja luovuttaa maksuviivästymis- ja väärinkäytöstietoja

Lautakunta myönsi kahdessa erillisessä päätöksessään yhteensä viidelle rahoitusalan yhteisölle tietosuojalautakunnan päätöstä 2/4.2.2004 vastaavan luvan. Lautakunta on aiemmin päätöksellään 2/2004 myöntänyt luottolaitoksille ja eräille muille yhteisöille toistaiseksi voimassa olevan luvan saada tallettaa asiakashäiriörekistereihinsä entisiä asiakkaitaan koskevia saamisen maksuviivästymistietoja ja tietoja yhteisöjen tiettyihin määriteltyihin toimintoihin välittömästi kohdistuneista väärinkäytöksistä. Lupa on

myönnetty myös väärinkäytöstietojen luovuttamiseen muille luvan piiriin kuuluville yhteisöille. Lupaan sisältyy useita lupamääräyksiä. Tietosuojalautakunta on aiemmin myöntänyt useita vastaavia lupia.

Nokia Oyj:n kaksi lupahakemusta

Tietosuojalautakunta on aiemmin päätöksellään 1/2012 myöntänyt Nokialle määräaikaisen luvan kerätä ja käsitellä henkilötietoja Street View Imagery -palveluiden ja muiden teiden ja katujen kuvaamiseen perustuvien palveluiden, joiden tarkoituksena ei ole henkilötietojen kerääminen tai julkaiseminen, luomiseksi, kehittämiseksi ja ylläpitämiseksi. Lautakunta on niin ikään aiemmin päätöksellään 3/2012 myöntänyt Nokialle määräaikaisen luvan kerätä ja käsitellä käsitellä WiFi-liityntäpisteiden MAC-osoitteita, signaalivahvuuksia, radiotyyppiä ja näiden perusteella laskettuja arvioituja sijaintia koskevia tietoja paikannuspalveluinfrastruktuurin rakentamiseksi ja paikkatietoihin perustuvien palveluiden tarjoamista ja kehittämistä varten. Lautakunta myönsi Nokialle uudet aiempia lupia vastaavat luvat. Lupien edellytyksenä on, että Nokia toimii lautakunnan asettamien lupamääräysten mukaisesti. Luvat ja niiden lupaehdot asetettiin määräaikaisina.

Lupa OFAC-listauksen sisältämien henkilötietojen käsittelyyn

Tietosuojalautakunta myönsi Euroclear Finland Oy:lle luvan käsitellä henkilötietoja, jotta se voi varmistaa onko hakijan ylläpitämässä rekisterissä yhdysvaltalaisen Office of Foreign Assets Control -nimisen viranomaisen (OFAC) listauksilla olevien tahojen tietoja. Tietosuojalautakunta katsoi, että Euroclear Finland Oy:llä on tärkeään yleiseen etuun nojautuva peruste käsitellä henkilötietoja hakemuksessa kuvatulla tavalla ja ettei käsittely vaaranna rekisteröidyn yksityisyyden suojaa.

Lupahakemus arkistoaineiston viemiseksi internet-palveluun

Tietosuojalautakunta jätti Helsingin kaupungin lupahakemuksen toimivaltaansa kuulumattomana tutkimatta. Hakija pyysi tietosuojalautakunnalta lupaa henkilötietojen käsittelyyn Helsingin kaupunginarkiston 50 vuotta vanhemman, digitoidun, henkilötietoja sisältävän arkistoaineiston viemiseksi Helsingin kaupunginarkiston muodostamaan internet-palveluun. Tietosuojalautakunta katsoi, että hakemuksen kohteena olevassa henkilötietojen käsittelyssä oli tosiasiallisesti kyse henkilötietojen luovuttamisesta viranomaisen henkilörekisteristä, josta säädetään laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta. Tietosuojalautakunnalla ei näin ollen ollut toimivaltaa käsitellä lupahakemusta.

5.3 Tietosuojalautakunnan kokoonpano vuonna 2015 (henkilökohtaiset varajäsenet suluissa)

Puheenjohtaja

OTL Pekka Nurmi, Helsinki

(erityisasiantuntija Leena Vettenranta, oikeusministeriö)

Varapuheenjohtaja

professori Ahti Saarenpää, Lapin yliopisto

(vanhempi hallitussihteeri Kirsi Taipale, maa- ja metsätalousministeriö)

Jäsenet

hallintojohtaja Eila Ratasvuori, Helsingin kaupunki

(hallintoylilääkäri Lasse Lehtonen, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri)

konsultti Pertti Saloranta, Hämeenlinna

(yli-insinööri Tapani Tarvainen, Jyväskylän yliopisto)

johtaja Lea Mäntyniemi, Finanssialan Keskusliitto ry

(lainsäädäntöneuvos Sanna Helopuro, valtioneuvoston kanslia)

lakiasiaintohtaja Hannu Rautiainen, Elinkeinoelämän Keskusliitto EK ry

(lakimies Minna Aalto-Setälä, Keskuskauppakamari)

johtava lakimies Tuula Sario, Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry

(päälakimies Timo Koskinen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö ry)

Sihteerit

OTM Tanja Jaatinen (nimitetty 10.6.2015) ja varatuomari Anu Talus

6. ÖVERSIKT AV DATAOMBUDSMANNEN

Den viktigaste händelsen under det 28:e verksamhetsåret för dataombudsmannens byrå var att man lyckades uppnå politisk enighet inom Europeiska unionen angående det nya uppgiftsskyddspaketet. I reformen ingick den allmänna uppgiftsskyddsförordningen och direktivet om säkerhetssektorn. Förordningen som ett instrument för europeisk rätt skapar behov att omvärdera den nationella lagstiftningen. Vad jag kan förstå är det här ett utmärkt tillfälle att åstadkomma en synergieffekt med den avreglering som ingår i statsminister Sipiläs regeringsprogram. Reformens huvuduppgift är att stöda inrättandet av en digital inre marknad i Europa genom att förbättra konsumenternas förtroende som en del av och i samarbete med andra åtgärder, särskilt i fråga om tjänster och produkter som erbjuds över gränserna. I slutet av året gav kommissionen alltså sitt förslag till ett direktiv om digitalt innehåll och digitala tjänster. I vårt dagliga arbete blev vi allt oftare tvungna att hantera multinationella tjänster, såsom overlay-koncept, finansieringsinstrument eller till och med frysning av tillgångar.

En annan viktig fråga gällde den nationella digitaliseringsutvecklingen. Vi har förstått att för att den nationella digitaliseringen ska lyckas krävs bland annat att de tjänster som digitaliseras vinner medborgarnas förtroende. Datasekretessen spelar också här en viktig roll i att förbättra förtroendet.

Diskussionen om webbaserad övervakning var däremot fortsatt livlig i det närmaste på grund av identifieringen av internationella hotbilder. Vi försökte göra vårt land till ett lockande mål för maskinhalls- och annan IT-affärsverksamhet, men också till ett land med hög digital säkerhet för medborgarna. Jag satt med i bland annat kommunikationsministeriets arbetsgrupp som utarbetade informationssäkerhetsstrategin för vårt land. Samtidigt krävde säkerhetsmyndigheterna emellertid allt mer omfattande befogenheter framför allt med tanke på kommunikationens konfidentialitet. Tack vare cybersäkerhetsdiskussionen lades uttryck som hybridkrigsföring, nättroll och desinformation till folkets ordförråd. Även Europeiska unionens domstol ville ha ett finger med i spelet och konstaterade i sin dom i Schrems-målet att Safe Harbor-principerna var lagstridiga. Vi genomförde de första så kallade Lex Nokia-kontrollerna.

I ovan nämnda direktiv angående digitala innehåll jämföras personuppgifter med pengar; konsumenter i alla åldrar betalar för digitala tjänster som i övrigt ser ut att vara avgiftsfria genom att uppge sina personuppgifter i utbyte. Slagord som "personuppgifter är den digitala ekonomins olja" och liknande hördes allt oftare. Tillsammans med Arkivverket utredde vi hur materialet i fråga hanteras. Vi presenterade resultaten av vår utredning under ett evenemang för att fira den europeiska dataskyddsdagen, som ordnades för nionde gången under verksamhetsåret. Det verkar som om inte ens de parter som har "oljan" i fråga i sin besittning vet vad de ska göra med den eller hur de ska göra sig av med den på ett tryggt sätt.

Barn och unga prioriterades särskilt i vårt arbete. Vi behandlade bland annat skyddet av barns personuppgifter i sociala medier, ungdomsprojektet, barnskyddsärenden, undervisningen med mera.

Vi tog redan in på reformernas väg; tillsammans med våra nordiska kolleger hjälptes vi åt att planera och starta det projekt för förändringshantering som uppgiftsskyddsförordningen kräver. Vårt samarbete är verkligt konkret och i den bemärkelsen unikt. Samtidigt som vi

satsade våra resurser på framtiden skötte vi också våra nuvarande uppgifter med våra alltför knappa, men kvalitativt utmärkta personalresurser. Våra resultat presenteras nedan i den här verksamhetsberättelsen. Hela vår personal förtjänar än en gång ett stort tack.

Helsingfors, 13 september 2016

Reijo Aarnio
dataombudsman